

„NU NE VINDEM
ȚARA, DOAR
LITERATURA“

Institutul Cultural Român a organizat pe 3 martie o nouă
dezbateră pe tema exportului literar.

Citiți un text de Robert Bălan ÎN » PAGINA 4

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

VOI N-AȚI
ÎNTREBAT,
fără zahăr
VĂ RĂSPUNDE

Sunetul secret

BOBI

„Brrong doing doin trunk!! Acesta a fost semnalul de concurs, din acest moment liniile telefonice sînt deschise pentru a vedea cine ghicește Sunetul Secret...“

ÎN » PAGINA 15

NR. 219 » 7 – 13 martie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași“ » supliment@polirom.ro

În Vest îți cumpără
și strănutul. E o
chestie de evoluție

Interviu cu Lia Perjovschi

„Aveam nevoie de o platformă pe care să vin și să spun «lucrarea mea» fără să trebuiască să mai explic contextul teoretic. Eram sătulă să tot explic de ce nu aveam, de ce făceam unele lucruri“, explică artista, în interviul acordat Elenei Vlădăreanu, apariția proiectului *Statement* de la Pavilion Unicredit.

ÎN » PAGINILE 8-9

O predică în deșert

Bogdan-Alexandru Stănescu

Citiți o cronică la cel mai recent volum de Radu Aldulescu publicat de Editura Cartea Românească: *Proorocii Ierusalimului*.

„Romanele lui Radu Aldulescu au irupt în peisajul literar românesc cam așa cum a apărut Rasputin la curtea Țarului Nicolae, intrînd cu opincile noroite în fițele parfumate și înzorzonate ale optzecismului...“

ÎN » PAGINILE 10-11

AD LIBITUM: Cvartetul curtat în toată Europa rămîne „legat de casă“

Au concertat pretutindeni în Europa – în Franța, în Olanda, în Rusia, în Estonia, în Croația, în Italia... Sînt patru firi diferite care pun multă pasiune în ceea ce fac. Adrian Berescu, Șerban Mereuță, Filip Papa și Bogdan Bișoc sînt componenții cvartetului ieșean Ad libitum. Au cîștigat tot ce se putea în materie de competiții destinate cvartetelor de coarde. Și-au clădit un renume despre care, în mod

ironic, s-a auzit extrem de puțin la noi. Iașul are unul dintre cele mai puternice cvartete pe plan mondial, dar de evoluțiile acestuia abia se bucură publicul fidel al Filarmonicii ieșene. În schimb, anual cei patru susțin concerte în afara țării grație impresarilor străini.

Citiți un text de Ciprian Nedelcu ÎN » PAGINILE 6-7

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Subiecte și efecte

Lucian Dan Teodorovici

Subiecte de editorial preocupat, după o altă săptămîna de criză românească: 1. Spionul Florinel Achim. Dacă vom scrie despre asta, vom avea multe motive de distracție. Nu, nu dezlegarea itelor „cazului“ ne va pasiona. Ce importanță au ele? Spioni în România!? Ce să spioneze. Mă rog, asta n-are importanță oricum. Important e doar numele spionului. Floricel. Nu-i așa că ne distrăm? Prea tare. Așa că haideti să renunțăm la subiect, s-a rîs destul. Alteceva?

Alteceva, da. Așa că: 2. Năstase nu mai e imun. Subiect de impact național. De cînd a fost așteptată de imunizarea... Discutăm despre dosare în sine, despre ce s-ar putea întîmpla cu fostul premier, fostul președinte PSD? Discutăm despre faptul că a ajuns în fața justiției abia acum, cînd nu dușmanii cei mai dușmanii sînt la putere, ci dușmanii mai puțin dușmani din propriul partid? Nu. Adică un fel

de Nup. De ce să discutăm asta? Nu mai bine ne distrăm? Tamara, Zambaccian, termopane-termopane, hahaha. Da, ne distrăm. Prea tare. Așa că renunțăm și la subiectul ăsta, extraordinar de haios, nu ne găsim tonul pentru a-l trata într-un editorial „preocupat“.

Deci 3. Ziua de naștere a lui Ion Iliescu. Niște tineri se adună să-l întîmpine. Vreo opt. N-au de gînd să-i ureze cît mai mulți ani peste cei 79 deja împliniți. Criminalule, i se spune. Nesimțiți, nerușinați, li se răspunde. Freamăt în presă. Despre ce discutăm aici? Despre ce i-a apucat brusc pe unii români în ultima vreme, fie ei români verzi au ba, de-l tratează pe fostul președinte aruncînd cu unele-alte în el și strîgîndu-i toate cele? Nu. Despre ce a făcut în fond Ion Iliescu pentru ca acum să i se ntoarcă în acest fel? Nu. Tratăm subiectul distrîndu-ne. Niște „golani“, fie ei și de tip nou, se leagă de-un bătrînel, fie el de tip vechi. O gilceavă-n stradă, la care bătrînelul a răspuns acru și în dulcele-

» **Am senzația, citind presa, că ne-am transformat cu toții într-un fel de telespectatori ai unei comedii teribile, indiferent cît de „serioase“ ar părea subiectele la prima vedere. Totul alunecă imediat în grotesc, în caricatural. Și, dacă se-ntîmplă ca vreun comentator să nu ia lucrurile în rîs, este imediat ajutat s-o facă de „comentarii secunzi“ de pe forumurile de pe internet ale ziarelor.**

limbaj de lemn. Ce comic! Ne distrăm. Prea tare. Următorul subiect.

Adică subiectul cu numărul 4. Bănescu & băncile. Hai, că aici parcă-am putea fi serioși. Zice președintele: „Foarte mulți cred că, dacă e criză, își pot permite să nu ramburseze creditele“. Aha, deci „își pot permite“! Mai spune domnia sa: „Vom analiza posibilitatea acțiunii statului pentru ca aceia care deliberat nu-și rambursează creditele să fie stimulați să le ram-

burseze“. Mai bine spunea „să fie obligați“. Nu suna așa amenințator. Dar a zis „stimulați“. Ce învățăm noi de-aici? De-a ce se joacă președintele? Cu ce ne amenință? Cum va analiza însuși statul cine anume nu-și rambursează deliberat creditele? Ce înseamnă deci „deliberat“? Astea-s întrebări numai bune de iscat discuții serioase. Dar care-i rostul? Nu-i mai interesant să ne distrăm? Hahaha, s-a apucat președintele

să se dea cu băncile, amenințînd într-un fel în care nu amenință, spunînd niște lucruri într-un fel în care nu spune nimic. Și gata subiectul. Ne-am distrat. Prea tare. Încă o dată. Așa că am putea trece, fluierînd, la subiectul cu numărul 5. Ba chiar și 6. Sau 7, 8, 9, 10, că știm să numărăm și, mai mult, avem de unde. Dar e deja obositor, plictisitor, inutil. Și-n plus, se termină imediat și spațiul alocat articolului.

Probabil nu v-ați dat seama ce-am vrut să spun mai sus. Nu-i de mirare. La rîndul meu, recunosc, nu prea-mi dau seama care-i „teza“ acestui text. Pentru că, reluîndu-l de la cap la coadă, habar n-am dacă aceste „distracții“, adică felul superficial în care tratăm ce se întîmplă pe-acolo pe unde se-mpart puterile, se produc din vina noastră sau a personajelor care populează scena politică.

Mai concret: încerc, de-o vreme, să scriu în rubrica de față cite un text preocupat, pentru că am senzația că România, prin urmare și eu în calitate de cetățean al ei, se află în niște momente cu adevărat îngrijorătoare. Însă am tot mai mult senzația că subiectele fierbinți, cele care mă îndeamnă săptămînal spre cite-un soi de

meditație în acest colț de pagină, sînt mult mai decrispate decît sînt eu capabil să le deslușesc. Am senzația, citind presa, că ne-am transformat cu toții într-un fel de telespectatori ai unei comedii teribile, indiferent cît de „serioase“ ar părea subiectele la prima vedere. Totul alunecă imediat în grotesc, în caricatural. Și, dacă se-ntîmplă ca vreun comentator să nu ia lucrurile în rîs, este imediat ajutat s-o facă de „comentarii secunzi“ de pe forumurile de pe internet ale ziarelor.

Nu mai avem nevoie de încruntări. De îngrijorări. Chiar dacă stăm cu criza după ușă, chiar dacă avem niște politicieni care și-au făcut din bijbiială o strategie, chiar dacă justiția nu e oarbă, ci se uită cruciș în funcție de interese, chiar dacă ura devine tot mai acut un instrument de lucru în societate, noi parcă nu mai avem chef să știm nimic. Nu ne mai ating lucrurile astea. Vrem doar să ne distrăm. Și-o facem, descoperind umor pînă și-n cele mai dramatice situații. Și, repet, habar n-am dacă sînt de vină ei sau sîntem de vină noi. Habar n-am! Ce ziceți, nu-i cool să-nchei un editorial cu aceste cuvinte: habar n-am?

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Economiști și cămătari

Radu Pavel Gheo

Dacă m-ar întreba cineva ce ar trebui să facă în perioada de criză actuală ca să își reducă riscurile, i-aș spune: ferește-te de bănci! Atît cît e posibil în ziua de azi. Ferește-te de orice fel de bănci, de orice tranzacții cu băncile, de împrumuturi, investiții și parteneriate cu și prin instituții bancare. Ferește-te în special de băncile de investiții.

Nu sînt specialist în economie și s-ar putea să mă înșel amar. Dar, pe de altă parte, la fel ca mine sînt și majoritatea cetățenilor lumii, care se văd totuși nevoiți să lucreze cu băncile și, fiindcă n-au încotro, trebuie fie să judece cu propriul lor cap, fie să se încreadă în buna-credință și competența finanțistilor. Eu aș opta pentru prima variantă: dacă greșesc, măcar să greșesc singur. În plus, nu subapreciez niciodată pofa unui seamăn de-al meu de a mă trage pe sfoară. Mai ales dacă e vorba de un specialist în jocul înmulțirii banilor.

Am unele argumente. S-ar putea să nu fie neapărat convingătoare, dar – cred eu –

merită măcar vreo două minute de meditație. Înainte de asta, să stabilim un lucru: economia nu este o știință. Nu este. E o propoziție pe care nu am scorrit-o eu, ci o susțin specialiștii în economie înșiși. Atunci cînd un agent de asigurări, un reprezentant al vreunei bănci, al unui fond de investiții sau de pensii private îi spune unui client că investițiile lor sînt sigure, minte sau – mai grav – se autoiluzionează. Nu există investiții sigure. E o iluzie creată de forma ce ascunde fondul: economiștii lucrează cu cifre, deci cu lucruri precise. Nu e așa: ei speculează cu cifre.

Unul din argumentele mele este actuala criză mondială și anvergura ei. Deși cauzele ei nu sînt cunoscute în detaliu, ba chiar sînt subiect de controversă (ceea ce susține ideea de mai sus), există o întrebare simplă: de ce nu s-a sesizat nimeni înainte ca lucrurile să ia o asemenea amploare? De ce nu a observat nimeni cum se acumulează credite peste credite neperformante decît odată cu prăbușirea unor fonduri de investiții gigantice și dintre cele mai respectabile? Explicațiile

posibile se pot împărți în două familii.

Una este cea a prostiei/incompetenței: nu s-a sesizat nimeni fiindcă în sistemul financiar mondial se ascund o mulțime de funcționari incapabili, dintre care mulți au reușit să acceadă în funcții importante prin diverse metode. E destul de improbabil, dar nu imposibil. E suficient să ne gîndim la modelul de succes bancar românesc: profiturile imense ale băncilor venite în România s-au acumulat pe baza creditelor cu dobînzii gigantice, acordate în condiții injuste pentru debitori. Practic, pentru a-și spori profitul, o bancă nu avea decît să modifice dobînzile unui credit deja acordat, iar beneficiarul creditului era nevoit să se supună. Așa profit se pricepe să obțină oricine. O fac și cămătarii neautorizați, nu doar băncile.

A doua explicație ar fi cea a relei-voinețe. Pare mai logică, fiindcă pornește de la ideea competenței economiștilor, dar nu e neapărat și cea adevărată. Iar din perspectiva mea, de cetățean obișnuit, oricum nu contează.

Dacă ar trebui să vă încredințați banii pe mîna unor oameni de afaceri care să se joace de-a economia cu banii dumneavoastră și ați avea de ales între un grup de incompetenți și altul de afaceriști verosi, pe care i-ați alege?

Nu-i prea greu. Mai ales că există riscul ca specialiștii în credite și investiții să fie și una, și alta.

SUPLEMENTUL LUI JUP

Restul e tăcere a plecat de la Gala Gopo cu nouă omuleți

Nae Caranfil nu a făcut niciodată parte din așa-zisul nou val. El a fost puntea de legătură dintre două generații. Dacă nu era *E pericoloso sporgersi*, nu se știe cum ar fi arătat filmele de azi. Și totuși, *Restul e tăcere*, și nu *Boogie* a fost votat de profesioniștii din domeniu drept Cel mai bun film românesc al anului trecut.

Iulia Blaga

Sergiu Nicolaescu aparține asumat vechiului val de dinozauri care supraviețuiește bine-mersi. *Supraviețuitorul*, și nu *Restul e tăcere* sau *Boogie*, e producția autohtonă cu cele mai multe intrări în săli, anul trecut.

Oricum, sintagma „noul val” ar trebui scoasă din uz pentru cîțiva ani și lăsată să se răcească, pentru că deja nu mai știm despre cine vorbim. Puiu, Mungiu, Muntean, Mitulescu nu mai aparțin noului val, și chiar și acum doi-trei-patru ani îi deranja să fie băgați în aceeași oală. Teoretic, din „pleașca de azi” ar face parte Radu Jude – care a luat acum, cu *Alexandra*, Trofeul Gopo pentru Cel mai bun scurtmetraj –, Constantin Popescu (care a avut două scurtmetraje înscrise, *Apă* și *Fatza galbenă*

care rîde, și nici unul nominalizat!), Marian Crișan (care nici el n-a fost reținut la nominalizări cu scurtmetrajul cu care a obținut Palme d'Or-ul la Cannes, în timp ce juriul de nominalizări a preferat penibilul anonim *Cucu!*), Adina Pintilie, Paul Negoescu, Gabriel Achim, Alexandru Mavrodineanu, Ciprian Alexandrescu.

Organizatorii au încercat să împace toate valurile

O gală cum e Gopo are șanse ca în termen de cîțiva ani, cînd sperăm să avem mai mult de cinci lungmetraje onorabile, să capete consistență și tradiție. Încă de la prima ediție s-a spus „ce ne trebuie gală cînd sînt două lungmetraje care merită premiate?”. Anul trecut, se știe, premiile

s-au împărțit între *4 luni, 3 săptămîni și 2 zile* și *California Dreamin' (nesfîrșit)*. Dar puteai să nu organizezi gala în acel an numai ca să eviți acest lucru? Nu puteai. În 2008 lungmetrajele „premiabile” au fost puțin mai multe. Dar pentru Cel mai bun film, ca și pentru cele mai semnificative premii bătălia s-a dat tot între două filme, *Restul e tăcere* și *Boogie*. În final, „a bătut” filmul lui Nae Caranfil, care a luat cel mai important trofeu, plus alte opt, pentru: scenariu, acțiță rol secundar (Ioana Bulcă), montaj, sunet, muzică originală, scenografie, costume. *Boogie* a plecat acasă cu patru omuleți Gopo, pentru: regie, rol principal masculin (Dragoș Bucur), rol principal feminin (Anamaria Marinca), rol secundar masculin (Mimi Brănescu). Radu Gabrea a avut cu *Cocoșul decapitat* mai multe nomi-

nalizări, dar a primit un premiu mai mult de consolare, acordat de „Cotidianul”, în vreme ce *Nunta mută* a luat și el doar un singur trofeu, pentru machiaj și coafură. La categoria Documentar, *Podul de flori*, de Thomas Ciulei, a luat Trofeul Gopo, iar Trofeul „Tinără speranță” a fost adjudecat de George Dorobanțu, autorul lungmetrajului independent *Elevator*. Premii pentru întreaga carieră au primit Marin Moraru și Elisabeta Bostan, iar Andrei Papp a obținut un Premiu Special.

Ca și la ediția trecută (cînd a premiat serialul *Toate pinzele sus*, și Mircea Mureșan a vorbit de pe scenă ca și cum ar fi fost răsplătit pentru întreaga carieră), organizatorul – Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc – a încercat să împace toate valurile. Măcar pentru o seară.

Marin Moraru, Premiul pentru întreaga activitate

Radu Muntean, Premiul pentru cea mai bună regie

» După ce l-a numit pe Traian Băsescu „pleașcă” pentru Partidul Democrat-Liberal, ministrul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Theodor Paleologu, a folosit aceeași expresie și cu referire la laureații de anul acesta ai Premiilor Gopo. „Pentru un ministru al Culturii... să aibă un nou val la dispoziție este o adevărată pleașcă”.

CONCURSUL CNC

O producție de Radu Jude, descalificată în ultimul moment

Iulia Blaga

Surpriza rezultatelor Concursului de finanțare organizat de CNC, rezultate anunțate pe 4 martie, nu e că Radu Muntean a primit cei mai mulți bani pentru lungmetrajul *Marți după Crăciun* (1.366.300 lei), ci faptul că proiectul lui Radu Jude, *Toată lumea din familia noastră*, a fost descalificat, deși fusese evaluat de membrii comisiei, ajungînd pe locul secund în lista de șapte lungmetraje cîștigătoare. Ce s-a întîmplat? Păi, s-a întîmplat că acest film și alte trei producții înscrise în concurs de firma HiFilm au fost descalificate în ultimul moment deoarece HiFilm e condusă de producătorul Ada Solomon, iar soțul acesteia, Alexandru Solomon, făcea parte din juriul de documentar și animație. Problema e că articolul 20 din Legea Cinematografiei, care se referă la acest lucru, e vag și nu scrie negru pe alb că dacă tu ești în juriul de documentar, soțul/soția sau fiul/fiica ta n-au voie să înscrie proiecte la concursul de ficțiune. (Oricum, cele două jurii n-au nici o treabă unul cu celălalt și nu se întîlnesc decît la conferința de presă de la anunțarea rezultatelor.) În orice caz, pe 4 decembrie anul trecut a fost anunțată componența celor două comisii, iar pe 10 decembrie HiFilm a înscris cele patru proiecte în concurs fără ca nimeni de la CNC să-i fi atras atenția că încalcă legea. În plus, proiectele au și intrat la jurizare. Cel al lui Radu Jude ajunsese pe locul doi, după cel al lui Radu Muntean, iar celelalte trei proiecte urmau să pice, inclusiv debutul în lungmetraj al lui Valentin Hotea, *Roxanne by the Police*, care era primul sub linie. Decizia CNC-ului de a amenda retroactiv – chiar înainte de anunțarea rezultatelor – niște proiecte pentru care el a greșit primul că le-a acceptat în concurs e suficient de bizară pentru a fi ușor atacabilă.

Ar mai fi de adăugat că regizorul Cristian Mungiu va publica un raport în urma experienței ca membru al juriului.

- » Odată cu expulzarea lui Jude, lista lungmetrajelor cîștigătoare a arătat așa: *Marți după Crăciun* de Radu Muntean, *Chira Chiralina* de Dan Pița, *La limita de jos a cerului* de Igor Cobileanski, *Funerarii ferice* de Horațiu Mălăele, *Portrete în pădure* de Dinu Tănase, *Tatăl* de Nicolae Mărgineanu, *Se caută o mamă* de Valeriu Țurcanu, *Misiunea directorului de resurse umane* de Eran Riklis.
- » Trei proiecte de lungmetraj au cîștigat finanțare pentru debut: *Morgen* de Marian Crișan, *Copil-miner* de Alexandra Gulea și *Carmen nu se mai întoarce* de Doru Nițescu.
- » Șapte proiecte de scurtmetraj au primit bani: *Colivia* de Adrian Sitaru, *Trenul foamei* de Viorel Timaru, *Lunch Time* de Ciprian Alexandrescu, *Junkie* de Bogdan Mirică, *Tatăl meu e cel mai tare* de Radu Potcoavă, *Excursia* de Laurențiu Ruscescu și filmul-omnibus *O femeie urmărește un bărbat*, cu scurtmetraje realizate de Stanca Radu, Eva Pervolovic, Iulia Rugină și Miruna Boruzescu.
- » Comisia care a jurizat proiectele de ficțiune a fost compusă din Cristian Mungiu, Dan Nuțu, Radu F. Alexandru, Alexa Visarion și Doru Mitran. Ea a ales și zece proiecte pentru dezvoltare de scenariu.
- » Comisia de documentar-animație, din care au făcut parte Alexandru Solomon, Viorica Bucur și Constantin Păun, a ales pentru finanțare cinci proiecte de documentar: *Ultimul tangou la Munchen* de Alexander Nanau, *Lumea în pătrățele* de Ivana Mladenovic, *Regele scamator* de Șerban Marinescu, *Averea diavolului* de Radu Gabrea și *Anapurna* de Florin Iepan, precum și două de animație – *Secretul de Szasz Zsolt* și *Paradisul lui Diego* de Eckart Fingberg.

DEZBATERE: TRADUCEREA ȘI PUBLICAREA SCRITORILOR CANONICI

„Nu ne vindem țara, doar literatura”

„Dan Lungu și Filip Florian au o șansă, însă Slavici nu are nici una”, a declarat Nicolae Manolescu la dezbateră despre traducerea și publicarea scriitorilor români canonici în străinătate, organizată pe 3 martie la sediul Institutului Cultural Român (ICR). Pe scurt, succesul sau insuccesul clasicilor autohtoni în alte țări nu au legătură cu valoarea lor, ci cu cerințele pieței.

Robert Bălan

„N-ai nici o șansă cu produse congelate”, a mai adăugat Manolescu. „Se știe că alte țări cînd traduc, și în special țările occidentale europene, o fac în special din literatura vie, nu din literatura canonică. Ani de zile România a exportat scriitori canonici. A lăsat să se traducă Eminescu, dar nu în secolul al XIX-lea, ci în secolul XX, Rebreanu – dar nu în anii '20-'30, ci în anii '90 și așa mai departe. Cred că, în mod normal, noi trebuie să contăm pe traducerea autorilor contemporani”, a spus Manolescu.

Punctul de plecare al dezbaterii „Nu ne vindem țara, doar literatura”, moderată de Florin Bican, a fost faptul că, în timp

» „Nu ar trebui să ne facem griji că nu ajunge la export ceea ce ar trebui”, a declarat Liviu Papadima, decanul Facultății de Litere a Universității București.

ce programele inițiate de Institut, destinate promovării literaturii contemporane, au avut succes, nu la fel s-a întîmplat și în ceea ce-i privește pe autorii clasici. La discuția despre vizibilitatea internațională redusă a autorilor din canonul literar românesc și eventualele strategii de promovare a acestora au participat Nicolae Manolescu, Liviu Papadima, Carmen Mușat, Ion Pop, Ion Simuț, Luminița Marcu, Jean Harris, precum și Horia Roman Patapievici și Tania Radu.

S-a pomenit despre succesul *Țiganiadei* și al *Ultimei nopți de dragoste...*, despre ideea lui Adam Michnik de a face o librărie românească în Polonia, însă, din păcate, doar la atât se rezumă aspectele pozitive în ceea ce privește promovarea literaturii române clasice în afara țării. „Nu ar trebui să ne facem griji că nu ajunge la export ceea ce ar trebui”, a declarat Liviu Papadima, decanul Facultății de Litere a Universității București. Ideea că „exportul” se face, mai ales, în funcție de interesul local, de specificul cultural al fiecărei țări, că decizia de a publica sau nu un anumit autor depinde în primul rînd de editorii și cititorii din țara respectivă a fost susținută de toți participanții la dezbateră.

Lectorii români din străinătate ar trebui să fie în același timp și promotorii ai culturii. Dar sînt tot mai puțini profesori interesați de aceste posturi. Ei se confruntă oricum cu problema lipsei cărților românești din biblioteci, cu lipsa de reviste culturale.

Nici eventualii traducători străini nu au la dispoziție antologii. Și dacă scriitorii români traduși ar mai putea fi

găsiți în librării din străinătate, din librăriile din România lipsesc cu desăvîrșire.

Cîteva soluții

Dacă pentru Horia Roman Patapievici, președintele ICR, problema principală este că promovarea culturii române nu se face de destul timp, pentru Manolescu impedimentul îl reprezintă lipsa de finanțare. „Dați-mi bani și vă promovez cultura română în străinătate”, a zis actualul ambasador la UNESCO, subliniind că Ministerul de Externe nu are nici un ban pentru cultură. Carmen Mușat, redactor-șef al

săptămînalului „Observator cultural”, a propus adoptarea modelului Institutului Polonez care, de două ori pe an, publică cataloage cu cîte 30 de autori (clasici și contemporani), cataloage care apoi sînt trimise inclusiv la tîrgurile la care Polonia nu are stand. În același timp, bursierii incluși în programele ICR-ului ar putea fi folosiți pentru editarea de antologii și pentru promovarea cărților românești.

Despre cataloage a vorbit și Ion Simuț, dar el a propus ca acestea să fie subordonate unei teme. Dar soluția cea mai la îndemînă este Internetul, unde cei interesați ar putea găsi cel puțin o listă a tuturor

autorilor români traduși și unde au apărut cărțile. Iar textele celor la care nu se mai pune problema drepturilor de autor ar putea fi postate sub formă de cărți electronice. Clasicii au nevoie nu numai de un traducător de factură clasică, ci și să fie puși în contextul local. Trebuie să explice cineva și de ce sînt ei importanți. Interesați de clasici sînt, în primul rînd, cei din zona universitară. Iar Tania Radu, vicepreședinte al ICR, a anunțat că ICR-ul pregătește o linie de finanțare pentru traducerea scriitorilor canonici, destinată doar editurilor universitare.

DESPRE LUCRURILE ELEMENTARE

Duminica în familie

Familiei Năstase îi plac minunile. Acum aproape o săptămînă, domnul Adrian și cu doamna Dana au exersat înviera în direct. În rol de icoadă făcătoare a intrat Mihaela Rădulescu, care, la emisiunea „Duminica în familie”, i-a avut invitați pe cei doi foști potențial prezidențiabili. Ca un telespectator pur ocazional al doamnei în cauză, mi s-a părut că nu se potrivea un titlu mai inspirat de emisiune decît acesta. De n-ați

urmărit exercițiul de jumolit în direct, nici nu știți ce ați pierdut! Doamna Rădulescu s-a simțit datoră să le ridice celor doi diverse socluri, pe care cred că nici fostul premier nu și le-ar fi permis în momentele sale de maximă aroganță.

În emisiunea în cauză, nu a fost nici un moment vorba despre cultul personalității. Nu, asta s-ar fi produs, poate, acum vreo șase-șapte ani. A fost un înfiorător moment

de rehabilitare cu forcepsul a unui personaj politic (și-a consoartei sale) care nu mai înterează pe nimeni astăzi. În lumina regizată a reflectoarelor Mihaelei Rădulescu, doamna Dana și cu domnul Adrian păreau doi foști hipioți. Doi frumusei nebuni în tinerețe, care, la patruj' de ani de la ultima demonstrație împotriva lui Nixon, se apucaseră de crescut iepuri și de cultivat lalele. Și care acum veneau, la fel de îndrăgostiți ca-n

prima zi, să propovăduiască muzica lui Morrison la „Duminica în familie”.

Îmi place să cred că, prin genul acesta de apariții, Adrian și Dana Năstase nu fac decît să-și confirme imaginea dobîndită în anii de dinainte. Vă mai aduceți aminte de o altă emisiune pentru stomac tare și orchestră de laudători, din campania electorală a anului 2004? Lucian Mîndruță era, atunci, în rol de amfitrion. Totuși, ca să respectăm istoria, să facem precizarea că domnul Mîndruță a fost, în acea emisiune odioasă după toate criteriile deontologice, un finuț. Un finuț în comparație

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

cu momentul de duminică, 1 martie 2009, cînd Mihaela Rădulescu a semănat, în dese momente, cu scribul unui fa-raon și-al celei mai iubite neveste a neamului.

Istoria scurtă a presei independente din România este plină de asemenea momente. O droaie de personaje păstrate în Recycle Bin de memoria colectivă și-au reintrat, cu arme și muniții,

în drepturi și demnități după resuscitări venite din partea unor realizatori TV. Avem talentul înnăscut de a face din agresori victime și, la fel de brusc, de a-i aduce din nou în postura inițială.

Marele nostru noroc e că, în decembrie 1989, nu existau asemenea emisiuni în România. Altfel, n-ar mai fi părut atât de absurd ca Nicolae Ceaușescu să fie și astăzi președinte. Reales.

CONTINUĂ PARTENERIATUL SIBIU-LUXEMBURG

La început de primăvară, Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu a adunat cele trei premiere puse în scenă pînă acum în noul sezon și le-a oferit într-o microstagion. Între 1 și 3 martie, s-a jucat pe scena sibiană premiera *Sfîrșit de partidă*, de Samuel Beckett, urmată de alte două recente producții: *Auto-Da-Fé* și *Visul unei nopți de vară*.

Veronica D. Niculescu

Sfîrșit de partidă, în regia lui Charles Müller, director al teatrului din Esch, Luxemburg, vine la patru ani după montarea lui *Așteptîndu-l pe Godot* la teatrul sibian și este rezultatul parteneriatului dintre Luxemburg și Sibiu, orașe care au fost Capitale Culturale Europene în 2007. Mai exact, o colaborare între Théâtre d'Esch-sur-Alzette și Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, care au mai produs împreună *Metamorfoze* după Ovidiu, în regia lui Silviu Purcărete. Pentru *Sfîrșit de partidă*, întreaga scenografie a fost realizată la Luxemburg, iar actorii sînt sibieni.

Griul nesfîrșit

Considerată una dintre lucrările de referință ale lui Beckett, *Sfîrșit de partidă* este o piesă într-un act, cu patru personaje: un cuplu de bătrîni fără picioare, un tiran orb ținut într-un scaun cu roțile și un servitor care nu se poate așeza. Totul într-o lume gri, o casă așezată undeva pe malul mării, însă dincolo de pereții căreia se pare că nu mai există nici mare, nici cer, nici alți oameni, ci doar un gri nesfîrșit, zadarnic scrutat zilnic cu luneta pe cele două ferestre. S-a spus despre această piesă că ar fi plasată într-un peisaj post-nuclear; Beckett a negat însă întotdeauna.

Protagonistii sînt Hamm (Cristian Stanca), un stăpîn îmbătrînit, orb și incapabil să se ridice din scaunul cu roțile, și servitorul său, Clov (Pali Vecsei), care nu se poate așeza și care permanent își doare un singur lucru: să își părăsească stăpînul. Cei doi, dependenți unul de celălalt, s-au certat de-o viață și asta fac în continuare, repetînd gesturi, replici, atitudini. Mai sînt prezenți părinții lui Hamm, Nagg și Nell (Dan Glasu și Mariana

Distracția
de-a fi
nefericit

Cristian Stanca și Pali Vecsei

Presecan), trăind într-un munte de deșeuri și așteptînd vreun biscuit sau vreo bomboană din dulapul în care totul e pe terminate sau deja terminat. Tatăl scoate capul prin carcasa unui televizor, iar mama prin ușa unei mașini de spălat. Își amintesc cu nostalgie de vremurile dinainte de accidentul care i-a lăsat infirmi.

Plîngi, deci trăiești

Infirmitățile protagoniștilor sînt însă mult mai mari decît cele fizice. Asistăm la un final de partidă de șah în care ultimii jucători sînt precum răniții rămași în urma trupelor, pe un cîmp de luptă. Singurele lor arme – și totodată singurele semne ale umanității – sînt cuvintele. Cuvîntul leagă și dezleagă totul în această piesă aparent statică, în care nimic pare să nu se schimbe, deși „ieri” era cu siguranță altceva – și de aceea e mereu rostit cu nostalgie.

Se spune că replica preferată a lui Beckett ar fi fost concluzia lui Hamm atunci cînd Clov îi spune că Nagg plînge:

„Atunci trăiește”. Pe de altă parte, pentru autor cea mai importantă propoziție din piesă era afirmația lui Nell, că „Nimic nu e mai amuzant ca nefericirea”. Beckett chiar a montat această piesă căutînd să arate partea amuzantă din nefericire.

Și pentru luxemburghezul Charles Müller partea umoristică a piesei este semnificativă, după cum a mărturisit înainte de avanpremieră de la Sibiu. Charles Müller a revitalizat Théâtre d'Esch-sur-Alzette, fiind un regizor deschis spre nou, care pledează pentru originalitate și aducerea spectacolelor montate aproape de spiritul vremii sau de specificul cultural în care sînt prezentate, lucru pe care îl realizează și în *Sfîrșit de partidă*.

Remarcabile în acest spectacol sînt decorurile și scenografia – un decor post-industrial, rece, o podea cu bălți pline de apă ruginie –, dar și jocul actorilor, foarte bine puși în valoare. Lui Pali Vecsei, unul dintre cei mai interesanți actori tineri ai teatrului sibian, rolul lui Clov îi vine minunat – Clov este probabil personajul care reușește cel mai bine să ne arate latura amuzantă a nefericirii.

Sfîrșit de partidă, de Samuel Beckett

- » Regia: Charles Müller
- » Decorul și costumele: Anouk Schiltz
- » Dramaturgia: Guy Wagner
- » Light design: Željko Šestak
- » Cu: Cristian Stanca, Pali Vecsei, Mariana Presecan, Dan Glasu

DAMELE GAZETIERE

Emilia CHISCOMP

„Pierdut bold
de cravată.
A.D. Xenopol”

Despre ziare se spune că trăiesc doar o zi. Puține lucruri pe lume au o viață mai scurtă ca a lor. Dar ele trăiesc intens și adevărat. Reunesc deopotrivă pasiuni pentru politică, sport, cultură, războaie, discursuri și reclame, anunțuri și melodrame. Un număr de ziar se va fi născut ieri și va muri diseară, la apus, ba chiar mai repede, azi la amiază, cînd în capul nostru ziua deja s-a dus. Dar gustul și mirosul lui vor rezista un secol. Informația își pierde valabilitatea, dar își păstrează carnalitatea. Evenimentul a expirat, dar autenticitatea lui rămîne. Personajele au murit de mult, dar ele nu sînt nicăieri mai vii decît în pagina gălbejită a unui număr de gazetă.

Să luăm exemplul lui A.D. Xenopol. Profesorul universitar a fost ani la rînd comentator la „Evenimentul de lași”. Era solicitat aici în legătură cu problemele arzătoare. Cînd sînt examene de dat, Xenopol e interviuat despre nivelul educației secundare pe care nu ezită să o critice pentru felul în care asigură „propășirea cunoștințelor”. „Instrucția a servit deci foarte puțin la încordarea puterilor trebuitoare luptei pentru existență. Școalele noastre au fost toate organizate a pregăti funcționari... și nimene nu mai năzuiește azi a se îndeletnici cu daraveri productive”, spunea Xenopol în numărul din 11 februarie

1900. Îl vedem apoi comentînd despre decăderea lașului după pierderea statutului de capitală. „Nici un glas nu s-a ridicat de nicăieri pentru susținerea vechii capitale a Moldovei. Și ea pere azi pe altarul Unirii, pe care ea însăși s-a însingurat”, suferea el patetic. Cînd regele Carol I se va afla în vizită la lași, Xenopol îi va adresa o scrisoare deschisă. El scrie despre falimentele din oraș, despre sentimentul de decădere, despre lipsa de speranță și implora ajutorul căci „Sire, lașul se duce!”. Îl vom vedea implicat și în certurile politice, și în disputele antisemite.

Dar l-am mai găsit pe Xenopol într-o ipostază. E una surprinzătoare, atît de umană și atît de vie...

Pe 2 mai 1900, la mica publicitate a apărut următorul anunț: „Am pierdut un bold de cravată făcut din o monedă antică din aur masiv (capul lui Filip al II-lea). Găsitorul este rugat a mi-l aduce. Va primi recompensă. A.D. Xenopol, strada Unirea 10”.

Anunțul a fost republicat în săptămînile următoare, semn că nu-l găsisse.

Mi-l imaginez pe Xenopol căutîndu-și nervos boldul lui de cravată din moneda cu efigia lui Filip al II-lea, apoi pregătindu-și comentariul pentru „Evenimentul”. „Sire, lașul de duce!”

www.supliment.polirom.ro

**Suplimentul
DE CULTURĂ**

Săptămînal de opinii și
Editura Polirom în colab.

**EXCLUSIV ONLINE:
Știrile SDC**

UN CVARTET IEȘEAN A CÎȘTIGAT TOT CE SE PUTEA ÎN COMPETIȚIILE INTERNAȚIONALE

AD LIBITUM: Cvartetul curtat în toată Europa rămîne „legat de casă”

Au concertat pretutindeni în Europa – în Franța, în Olanda, în Rusia, în Estonia, în Croația, în Italia... Sînt patru firi diferite care pun multă pasiune în ceea ce fac. Adrian Berescu, Șerban Mereuță, Filip Papa și Bogdan Bișoc sînt componenții cvartetului ieșean Ad libitum. În cele peste două decenii de cînd evoluează pe cele mai mari scene au participat la două competiții internaționale. Iar la acestea au cîștigat tot ce se putea cîștiga în materie de concurs destinat cvartetelor de coarde. La Evian, în 1997, și-au adjudecat premiile de la toate secțiunile, lucru nemaîntîlnit în istoria competiției și care, de altfel, nu s-a mai repetat de atunci. Și-au clădit un renume despre care, în mod ironic, s-a auzit extrem de puțin la noi. Iașul are unul dintre cele mai puternice cvartete de coarde pe plan mondial, dar de evoluțiile acestuia abia se bucură publicul fidel al Filarmonicii ieșene. În schimb, anual cei patru susțin concerte în afara țării grație impresarilor străini.

Ciprian Nedelcu

Filarmonica de Stat „Moldova” cuprinde în acest moment Orchestra simfonică, Corul „Gavriil Musicescu” și Cvartetul Ad libitum. Cvartetul a intrat în urmă cu un an în rezidență în cadrul instituției și împarte cu aceasta atît publicul fidel, cît și problemele de ordin financiar sau logistic. Componența actuală a cvartetului este Adrian Berescu (Iași) – vioară I, Șerban Mereuță (Ploiești) – vioară II, Bogdan Bișoc (Iași) – violă și Filip Papa (Timișoara) – violoncel. Ad libitum este considerat pe drept cuvînt urmașul celebrului Cvartet Voces, iar colaborarea dintre cele două a rămas una continuă.

Totul a pornit de la o idee pe care actualul șef al Filarmonicii a avut-o în urmă cu 20 de ani. „Cînd vine vorba despre Ad libitum, nu putem să nu facem referire și la Cvartetul Voces. Bujor Prelipcean este primul violonist al Cvartetului Voces și el e cel care ne-a învățat tot ce ne putea învăța. În 1989, cînd eram în anul I de studii la Academia de Arte, Bujor Prelipcean era profesorul nostru de muzică de cameră. A vrut să facă un cvartet în acel

an. Primul cvartet pe care l-am interpretat atunci a fost Opus 18, nr. 1, de Beethoven. E același pe care l-am interpretat și în urmă cu cîteva zile. După aceea, am prins cu toții «virusul!»”, a declarat Adrian Berescu, unul dintre cei patru componenți ai Ad libitum.

Aceștia și-au dorit un nume care să emane atît originalitate, cît și să exprime perfect legătura cu muzica. „Numele de «Ad libitum» a venit foarte simplu și natural. Eram în căutarea unui nume pentru formula în care ne aflam, vroiam un nume care să fie legat de muzică, dar și unul care să fie original. «Ad libitum» este o indicație tehnică de interpretare, așa cum sînt «forte» sau «piano». Într-o traducere liberă, înseamnă «la buna plăcere», «după dorință», spune Adrian Berescu.

„Muzica nu e un concurs”

De la înființare și pînă acum, Bișoc, Papa, Mereuță și Berescu nu au participat decît la două concursuri internaționale, acolo unde au demonstrat ceea ce vroiau să demonstreze pe atunci.

Ulterior, cei patru au preferat să nu participe la astfel de concursuri. „Muzica nu e un concurs. Nu așa vedem noi muzica. Poate de aceea, de la înființare și pînă în prezent, am participat la două concursuri internaționale, la care am și cîștigat premii. În 1996 am participat la Concursul «Max Regen», în Sonderhausen – Germania –, apoi, în 1997, la «Evian» – în Franța. La acesta din urmă am luat toate cele trei premii puse în joc: Marele Premiu, Premiul Presei și cel pentru realizarea unui CD”, precizează Adrian Berescu.

Acesta a adăugat faptul că, dincolo de concursuri, există dorința simplă de a face muzică în adevăratul sens al cuvîntului. „Fiecare dintre noi are diverse hobby-uri, eu sînt cu motociclismul, băieții sînt cu pescuitul, cu vînașoarea, cu calculatoarele. Dar meseria noastră este muzica, iar pasiunea numărul 1 este tot muzica! Noi sîntem patru firi diferite și sîntem cu toții încăpățînați, însă micile divergențe care apar între noi sînt constructive, ne ajută în ceea ce facem. Cu toate ciudățeniile pe care le are fiecare dintre noi, tratăm muzica foarte serios. Lumea ne știe după cum cîntăm. Drept dovadă că am cîntat în majoritatea sălilor importante din Europa”, spune Berescu.

De aceeași părere este și Șerban Mereuță, care spune că în cvartet este ca într-o familie. „Sîntem ca o familie. Inevitabil,

mai apar și mici divergențe de opinie. Dacă nu ar apărea, ceva nu ar fi în regulă! Și, în principiu, lupta contrariilor duce la o evoluție”, crede Mereuță.

„Talentul nu e niciodată de ajuns!”

Adrian Berescu își aduce aminte că pasiunea pentru muzică și în special pentru vioară a început de la o vîrstă fragedă. „La trei ani am văzut prima mea vioară și am fost încîntat de ea. Pe la patru ani și jumătate, am văzut din nou o vioară. Era pe strada Lăpușneanu un magazin cu instrumente muzicale. Am văzut vioara în vitrină și nu m-am lăsat pînă ai mei nu mi-au luat-o. Costa 600 de lei și, pe vremea aia, erau bani! În primii opt-zece ani de cîntat nu iese mare lucru din ceea ce încerci să faci. Oricum, e nevoie de multă muncă pentru orice instrument, talentul nu e niciodată de ajuns, dacă vrei să fii foarte bun la ceea ce faci. Înșă în special pentru instrumentele cu coarde trebuie să muncești. Dacă vrei să te apuci de un instrument cu coarde, trebuie să fii conștient din start că vei fi un sclav al lui! Exersăm cîte cinci-șase ore pe zi împreună și cîteva ore le folosim pentru studiul individual, excepție făcînd week-end-urile”, menționează Berescu.

Pe de altă parte, Șerban Mereuță crede că e un lucru destul de complicat să faci parte dintr-un cvartet. „Cei mai mulți dintre muzicieni încep să iubească și să se țină de pasiunea asta de la cinci, șase, șapte ani. Facem chestia asta de mult timp și e normal să reprezinte atît munca noastră, cît mai ales pasiunea noastră”, spune Mereuță.

„Nu poți să spui că nu ai chef”

În cvartet nu depinzi numai de tine ca muzician. Depinzi de colegi și, inevitabil, și colegii depind de tine, crede Șerban Mereuță. „Este adevărat că în cei 20 de ani de cvartet, au fost unele zile în care am resimțit o umbră de rutină. Înșă, chiar dacă îți vine să spui că nu ai chef într-o zi, nu o poți face. Vin ceilalți trei componenți ai cvartetului și, în ziua respectivă, poate fără să îți dai seama pe moment, poți crește considerabil din punct de vedere tehnic. În orice caz, fiecare dintre noi este conștient de faptul că, indiferent dacă avem chef sau nu să facem ceea ce facem de atîta vreme, nu putem să lăsăm totul baltă, pentru că nu sîntem singuri, facem parte dintr-un grup unit. Cînd unul «nu are chef», au chef ceilalți trei

PROMO

Sam Savage
FIRMIN
Aventurile unei vieți subterane

Traducere de Vali Florescu
Colecția „Biblioteca Polirom”

**Cartea a constituit senzația
Tîrgului de Carte de la Frankfurt,
ediția 2008 – un roman vîndut în
peste treizeci de țări.**

CAFEPEDIA
www.polirom.ro

BIBLIOTECA POLIROM
Sam Savage
FIRMIN
Aventurile unei vieți subterane
POLIROM

» **Adrian Berescu a învățat de la maeștri că ziua unui muzician este compusă din opt ore de repetiție, opt ore de somn și opt ore de PR. La ultimul capitol recunoaște că stă cel mai prost.**

PUBLIC AVIZAT

Potrivit componenților Cvartetului Ad libitum, publicul din Iași este unul avizat, iar cele mai dificile concerte sînt cele date „acasă”. În același timp, Adrian Berescu consideră că, din păcate, din cauza grijilor de zi cu zi, există doar „un nucleu”, o secțiune de public ce vine constant la concertele Cvartetului Ad libitum. „Am cîntat în săli pline în străinătate, nu aveai unde să arunci un băț de chibrit. Din păcate, la noi, dacă omul se gîndește că nu are ce pune pe masă mîine, e greu de crezut că va fi foarte interesat de muzica de cameră sau, în general, de activități cu un profund caracter cultural. Este trist că se întîmplă acest lucru, dar e o problemă generată de sistemul în care trăim”, spune Adrian Berescu.

și e de ajuns să te motiveze! Plus că trebuie să luăm în calcul faptul că acumularea cantitativă poate duce la un salt calitativ, asta nu e doar o poveste. Orice oră de muncă îți poate aduce, cîndva, o evoluție”, opinează Șerban Mereuță.

Adrian Berescu vine să întărească această afirmație, arătînd că, de multe ori, „pofa vine mîncînd”. „Chestiunea aceasta, cu chef, este un pic mai complexă. Sigur, fiecare – nu doar în muzică sau în muzica de cameră – are zile bune și altele mai puțin bune. E adevărat că uneori poate interveni o oarecare rutină, pentru că facem chestia asta de 20 de ani, nu o facem de azi-de ieri. Însă pofa vine mîncînd! Mi-ar fi fost foarte ușor să pun mîna pe telefon, să-i sun pe colegi și să le spun că nu am chef. Dar nu am făcut-o niciodată, indiferent de starea spirituală în care mă găseam. Și nici ei nu au făcut vreodată chestia asta. Mergeam la repetiții și, după jumătate de oră, fără să-mi dau seama, deodată «aveam chef!»”, susține Adrian Berescu.

„Bucureștii nu ne iubește”

Cvartetul Ad libitum a concertat în toată Europa, începînd din Rusia și pînă în Olanda. „Pînă anul trecut, am fost concert-maestru Orchestrai Simfonice, iar ceilalți trei băieți au fost șefii de partidă la compartimentele respective. Din 2008, Cvartetul Ad libitum este unul de stat. Am fost în diverse turnee de-a lungul anilor, cam în toată Europa, în țări din Vest, precum Germania, Franța, Spania, Olanda, Italia, dar și în Rusia, Croația, Estonia sau Finlanda”, spune Adrian Berescu.

Pe de altă parte, Berescu este de părere că „Bucureștii nu poate accepta faptul că Iașul este «capitala muzicii de cameră»”. „Bucureștii nu ne iubește pe noi. La

Festivalul «George Enescu» nu am fost invitați. S-a cîntat recent acolo Octuorul de George Enescu de către un nume mare, însă interpretarea a fost subțire, «necajită»! Voces și Ad libitum ar fi trebuit să interpreteze Octuorul la Festivalul «George Enescu»! Iașul este capitala muzicii de cameră și acest lucru deranjează, probabil, mai multă lume. La Ateneul din București nu am fost invitați să cîntăm. E bine că am fost invitați la Frankfurt, la Bohn, la Vatican...”, subliniază Adrian Berescu.

Șerban Mereuță este însă mai temperat și afirmă că au existat concerte în București, chiar dacă nu și la anumite evenimente în mod special. „Poate că e mult spus că Bucureștii nu ne iubește... Concerte în capitală am mai avut. Probabil că nu a venit timpul nostru să participăm la unele evenimente!”, opinează Mereuță.

„Dacă vrei să fii bogat, nu faci muzică de cameră!”

Referitor la banii pe care îi obține din meseria pe care o practică, Adrian Berescu spune că, dacă cineva vrea să se îmbogățească, nu se îndreaptă niciodată spre muzica de cameră. „Dacă vrei să fii bogat, faci orice altceva, dar nu muzică de cameră! Te apuci de alte chestiuni, dacă vrei să te bați pe burtă cu Gigi Becali – sau nu neapărat cu el! Poți să te minți chiar că «faci muzică», așa cum cred mulți din România, care apar pe la televizor în diverse emisiuni și pretind că ceea ce fac ei se intitulează «muzică». Sincer, din muzică e foarte greu să te îmbogățești, cel puțin la noi, în România, indiferent de genul de muzică pe care îl abordezi. Sigur, în străinătate au existat și încă există oameni care au avut norocul să se nască acolo unde trebuie și să facă și muzică, dar și bani”, crede Berescu.

Acesta mai spune că un muzician bun nu se poate plînge că moare de foame, însă nici că are un nivel de trai excelent. „Nu vreau să mă plîng de condiția mea ca muzician. Am avut oferte din străinătate, la fel ca și colegii mei. Însă nu am plecat acolo, unde poate cîștigam mult mai bine decît în România. Și nu am plecat din simplul motiv că, acolo, aș fi fost «unul dintre...». Aici avem o cu totul altă identitate, ca și grup”, a adăugat componentul Cvartetului Ad libitum.

„Cvartetul e ca un giuvaer”

În ceea ce privește unitatea de grup, Șerban Mereuță crede că, fără ea, cvartetul nu ar mai exista. Sau, în cel mai bun caz, nu ar mai avea aceeași valoare.

„Dacă nu există dorința de a face ceva aparte, special, nu se poate vorbi despre un grup unit, despre omogenitate. Cvartetul este ca un giuvaer. Și, pentru ca acest «giuvaer» să strălucească, este nevoie ca toți cei patru componenți ai săi să-și «șlefuiască» părțile lor!”, subliniază Șerban Mereuță.

Adrian Berescu completează afirmațiile colegului său. „Și într-o căsnicie, cînd vezi aceeași persoană 20 de ani, parcă intervine o oarecare rutină. La fel, după două decenii, e imposibil să nu ai mici certuri cu soția sau soțul. Dar poate că astfel de certuri sînt mai mult decît binevenite, dau farmec «mariajului». Pînă la urmă, fiecare e conștient de importanța lucrului pe care îl face”, declară Adrian Berescu.

Arta ca ambasador

În ultima vreme, presa din Italia a făcut tot mai des referire la „nenorocirile provocate de imigranți”. Mai mult, s-a pus

Iașul, orașul din România cu două cvartete de valoare

Orașul Iași se poate mîndri cu faptul că este singurul centru important din țară care are două cvartete consacrate: Voces și Ad libitum.

De cînd cîntă împreună, membrii Cvartetului Ad libitum au consemnat un palmares invidiat de cele mai importante ansambluri instrumentale. Mai mult, Ad libitum a concertat în cele mai importante săli de spectacole din Europa. De exemplu, cei patru componenți ai cvartetului ieșean au concertat în urmă cu ceva timp, de Ziua Națională a Germaniei, împreună cu violonistul Florin Paul, solist de origine română stabilit în Germania, în fața unei săli arhipline. Printre altele, Berescu, Papa, Mereuță și Bișoc au participat și la Festivalul Internațional „Mozart”, organizat de Conservatorul „Gh. Dima” din Cluj. În același timp, în palmaresul cvartetului intră și un concert, în anul 2000, la cererea Groupe Société Générale, pentru a promova muzica de cameră și formula de cvartet pe teritoriul Franței. Mai mult, anul 2000 a fost unul de referință în istoria cvartetului ieșean, cu turnee în spații consacrate ale muzicii de cvartet. Cei patru au fost invitați și la cea de-a XXV-a ediție a Festivalului de la Luberon-Provence din Franța, un eveniment dedicat cvartetelor, lăsînd aceeași impresie bună ca peste tot unde au concertat. Cu zeci de concerte date în cele mai importante centre muzicale, Ad libitum poate fi considerat un cvartet de marcă în Europa.

accent din ce în ce mai mult pe aspectele negative legate de imigranții români.

Totuși, componenții Cvartetului Ad libitum sînt de părere că „dracul nu e chiar atît de negru”. În plus, Adrian Berescu este convins că nu există o „conspirație” împotriva românilor din Italia. De fiecare dată cînd a fost în Italia, cînd a concertat acolo, nu s-a simțit deloc discriminat, prin muzică putînd fi trecute multe bariere, fie ele etnice, religioase ori de apartenență la un popor sau altul. „Noi, românii, avem puține lucruri cu care să ne lăudăm, de ce să nu o facem atunci cînd, într-adevăr, avem cu ce ne lăuda?! În 2008 am avut un concert la Vatican și este impresionant să vezi că sute de italieni, printre

care și înalți prelați, se uitau cu admirație la patru români. De fiecare dată cînd am fost în Italia nu am avut nici un fel de problemă. Nu am resimțit că aș fi străin și nici nu am fost tratat în vreun fel anume, ca să mă pot plînge. Ba chiar am avut surprize dintre cele mai plăcute”, menționează Adrian Berescu.

În ceea ce privește „reclama” pe care și-o fac, componenții Cvartetului Ad libitum sînt de părere că la acest aspect ar trebui „să mai lucreze”. „Sînt de acord că la capitolul relații publice poate că ar fi indicat să ne străduim un pic mai mult. Cineva spunea cîndva că viața înseamnă opt ore studiu, opt ore somn și opt ore reclamă!”, spune Adrian Berescu.

LIA PERJOVSCHI DESPRE STATUTUL ARTISTULUI PE AXA VEST-EST

În Vest îți cumpără și strănutul dai și cu capul de pereți. E o cl

Proiectul *Statement* al Liei Perjovschi este găzduit de Pavilion Unicredit, noul centru de artă contemporană din București ce a fost deschis pe 19 februarie. Spre deosebire de alte spații expoziționale, Pavilion Unicredit pune accent nu atât pe expoziție, ci pe cercetarea în domeniul culturii. Practic, *Statement* de Lia Perjovschi a marcat deschiderea centrului și poate fi vizitată pînă pe 19 aprilie.

Interviu realizat
de Elena Vlădăreanu

În mod normal, această întrebare ar trebui să fie ultima: ce se va întâmpla cu arhiva expoziției de la Pavilion Unicredit?

Mi le iau acasă. Jumătate din ele se vor distruge, pentru că sînt imagini pe autocollant și, odată folosite, le arunci. Bine, eu le voi strînge într-un ghemotoc recuperat. Tricourile sînt ale mele, mi le iau acasă. Cărțile însă rămîn aici, ele sînt cumpărate pentru acest proiect și pentru kit-ul arhivei.

Care este baza materială a unui astfel de proiect? Unde există schița lui?

În cap. Din păcate, nu numai schița a existat în cap, ci tot. După ce am pus lucrările pe perete, am simțit cum corpul meu revine la un fel de formă umană. Efectiv am avut senzația că toate imaginile astea au fost nu numai în mîntea mea, dar și în corpul meu, adunate, una într-alta. A fost o acumulare, nu am avut atelier, în casă nu am avut destul spațiu, aici abia se construia. Deci nu am avut unde să pun toate imaginile astea astfel încît să le pot vedea. Așa că a trebuit să fie un *display* în capul meu mai tot timpul.

Mă gîndesc acum la schițele pe care le faci tot timpul, dar și la o lucrare mai veche a ta, pe care am văzut-o anul

trecut la Viena, cu harta drumurilor tale în acest oraș.

Aceea e prima hartă. Astea au fost desenele mele. Dacă Dan desena ca un copil pentru colegii lui poante, situații cu umor, începutul desenului meu sau începutul drumului meu în artă a fost, după liceu, astfel: nu am mai făcut naturi moarte, studii, compoziții, ci mi-am imaginat că sînt undeva sus, ca o pasăre deasupra Sibiului și încercam să-mi amintesc care e traseul meu de acasă pînă la școală. Sau pînă la bibliotecă. Sau pînă la piscină. Așa a fost începutul meu. Un fel de hărți, *overview*, panoramice.

Te întrebam la început ce se va întâmpla cu arhiva expusă aici gîndindu-mă și că este un fel de arhivă în progress, dacă se poate spune așa. Probabil va crește, probabil altfel va arăta peste cinci ani.

În mijlocul spațiului se află kit-ul arhivei mele și, să zicem, arhiva Pavilion. Kit-ul arhivei, adică selecția din arhiva mea. Această selecție va crește. Va crește interdisciplinar, rafturile sînt lăsate intenționat goale ca să vină materiale, dar nu mă grăbesc să le umplu. Dorința mea ar fi ca aici să existe un fel de capsulă de materiale importante, capete de drum. Tu dezvoltă cum vrei, dar eu îți arăt o selecție. E atât de greu să selectezi. N-ai să crezi, dar, deși lucrez din '90 cu materiale, cu imagini, cu artiști, cu căutare în fel și chip, expoziția asta mi-a luat un an de zile numai pe subiectul asta, precis. Și era deja un material selectat. Nebunia e că, orice ai căuta, pe Internet sau oriunde în altă parte, într-o bibliotecă de exemplu, vezi cît timp pierzi. Eu vreau ca oamenii să ciștige timp. Le dau niște repere, oarecum verificate. Aș vrea să fie un fel de *walking google*, așa îi spun. Adică un *google* fizic, o capsulă de informații pe care le găsești oarecum ușor, doar întinzi mîna spre raft și găsești, să zicem, cd-ul, cartea, dosarul, apoi tu te duci și afli mai mult.

Asta nu vine și dintr-o nostalgie a arhivelor? Îmi amintesc cum făceam eu în liceu, că nu puteam să citesc o carte fără să o fișez, apoi eram înnebunită să frunzăresc fișele alea.

„AM TRĂIT FĂCÎND GENUL ĂSTA DE ARTĂ”

Cum se vinde o astfel de artă?

Deocamdată, s-a vîndut foarte bine, am trăit făcînd genul ăsta de artă. M-au plătit instituțiile, m-au plătit să țin *lectures*, m-au plătit să vin la expoziție, să fac workshop-uri, fiecare în funcție de ce a avut nevoie, în funcție de cum a simțit să folosească *know-how*-ul meu, informația mea sau chiar pe mine. Eu am trăit făcînd genul ăsta de artă. În paralel, făceam și scenografie. Care era ceva mai bine plătită, decentă...

...și ceva mai sigură.

Mai sigură și m-a ajutat să nu mă simt un om dependent, o femeie dependentă de soțul ei. Nu a fost cazul, mă rog, Dan chiar a fost un sprijin, nu s-a pus problema. Eu chiar eram acasă, în atelier, cu studenții de la Arte sau descărcam cînd și cînd ce acumulam în cîte o expoziție, în București sau afară.

Construind aici kit-ul ăsta de arhivă, mi-am dat seama că eu funcționez într-un fel ca o *extramemory* a arhivei. Dan spunea că sînt *voice activated*. Într-adevăr, eu o activez pentru că sînt cărți, dacă le citești știi ce-i acolo, altfel este un univers pe care tu, ca *outsider*, îl găsești doar dacă te îndrumă cineva, dacă îți spune clar unde ce să cauți. Asta am făcut întotdeauna, asta fac și acum. De-aia am și zis, sînt o *extramemory*. Acum eu vreau să *download* totul pe perete. Sau în această arhivă, care va crește. Vreau s-o pregătesc să funcționeze fără mine. Nu va mai fi *voice activated*, va fi *subject activated*. Totul e să întinzi mîna.

Ai spus că ai început să fii interesată de hărți la începutul anilor '80. Ai putea spune cu precizie care a fost momentul cînd ai optat pentru această formă, de arhivare, în defavoarea lucrărilor în spațiu public? Mă refer la performance-urile care îți cereau interacțiunea cu oamenii.

Cred că au fost oarecum în paralel. În '85, ne-am mutat în Oradea. Eram noi singuri într-un oraș străin. Lucram în medii interesante: Dan la muzeu, eu la teatru. Am început să-i invităm pe colegii noștri la noi, să avem discuții despre cum lucrează un regizor, cum lucrează un scenograf, cum creează un actor, un jurnalist, un muzician,

un geolog. Cum s-a dezvoltat fiecare în profesia lui? A avut repere? Eu nu le aveam și încercam, într-un fel, să le împrumut pe alor. Organizam informația. Din '85, încercam cumva să structurez. În '90, am ieșit: erau multe expoziții, făceam fotografii, le organizam. Treptat-treptat. Nu pot spune că asta a fost momentul, dar dacă mă uit în spate, pot spune că au mers în paralel. De exemplu, în '88 parcă, la cursul de Estetică, am provocat o discuție despre experiment. Fiind fascinată mai mult de ideea de experiment din fizică. Eu sînt un fizician ratat, în sensul că m-a fascinat dintotdeauna, dar nu am avut susținere. Și a rămas un fel de curiozitate, un fel de plăcere suspendată. Experimentul ăsta era în capul meu și voiam să-l aduc în arte vizuale și referatul meu a fost ca o dezbatere, cu invitați din exterior: Geta Brătescu, Andrei Oișteanu, Dan, ce artiști știam eu, de diferite vârste. Asta a venit iar din dorința mea de a organiza informații, dar a fost și ca un performance dacă vrei. Am renunțat la performance să zicem prin '98. Mai forțat am mai făcut, dar în '98 a fost ultima. Pentru că nici performance nu m-a mai satisfăcut. În acest context în care sînt atîtea probleme, în care am trăit o revoluție, fizic și psihic am trăit-o, am trăit toate marșurile pe stradă, eu nu pot să mă mai

ul, aici poți să te chestie de evoluție

» „N-am avut o instituție,
am creat o instituție. E un
fel de muzeu de artă con-
temporană în dosare.”

același spațiu pentru că au replicat-o a-
proape identic. Mi-a părut rău pentru că
au folosit doar exteriorul acelei idei, fără
să o înțeleagă. Chestia asta mă doare. Vor-
ba grupului de artiste, *Guerilla Girls*, din
anii '70: „Avantajul de a fi femeie-artist e
că lucrezi fără presiunea succesului”. Pen-
tru mine așa e. Nu vreau să fiu în expo-
ziții ca să-mi fac un CV puternic, să fiu
celebră etc. Dacă îmi dai șansa să trans-
mit un mesaj, bine. Dacă nu, *don't bother!*
Nu mai vin a doua oară dacă tu nu
înțelegi ce-ți propun.

*Pentru că tot am vorbit despre hărți,
există zone geografice în care lucru-
rile se înțeleg mai bine decât în altele?
Sîntem noi, în Est, dezavantajați încă
de faptul că timp de nu știu câți ani
nu am avut acces la o bază de informa-
ții esențiale?*

Da. În Vest, îți cumpără și strănutul. E
strănutul unui artist și știu să vadă altce-
va pe lângă acest strănut. În fine, am dat
un exemplu. Aici? Aici poți să faci tumbe,
să te dai cu capul de pereți, le spui
care e valoare și tot nu o văd. E o chestie
de cultură, de evoluție, de lucruri care se
așază firesc, nu dacă ai bani. Poți cum-
păra o carte, dar dacă tu nu ai pus-o fi-
resc, nu înseamnă nimic.

*Dar nici așa nu cred să meargă, să în-
deși informația despre artă în mintea
unor oameni doar pentru a-i face să
se apropie de artă.*

Dacă parcurgi, de exemplu, expoziția asta,
înțelegi cam ce poate fi arta. Cred că o
poți înțelege singur, fără să citești sau să
faci un tur cu mine. Lasă arta, dar tu, ca
om, poți să-ți organizezi mintea. Uite,
uite punctul ăla mic, albastru! E Pămîntul.
Dintr-odată de uiți altfel la desenele
astea, te uiți altfel la tine. Cere mult timp.
Au venit mulți oameni, dar cere foarte mult
timp. Mi-e teamă că mulți vor afla de ex-
poziție la un an-doi după ce nu o să mai
fie. Nu zic că tot Occidentul e perfect. Ce
vreau să spun este că, nepierzînd timpul,
lucrurile s-au desfășurat firesc. Chiar da-
că ei sînt paralizați acum de criză, de că-
derea comunismului, de toate schimbă-
rile astea, au niște puncte de sprijin. Da-
că se pierd, se pot duce înapoi. Noi nu le
avem pentru că trebuie să le construim.
Am citit într-o carte a unui antropolog.
Explica de ce China, care a inventat atî-
tea, e unde e și de ce Europa a avansat
atît de mult. Ideea ar fi că nu contează
cîte invenții ai într-o cultură, contează
nivelul acelei culturi și capacitatea ei de
a recunoaște invențiile.

„ASCULT ORICE. DAR NU IAU DECÎT CEEA CE MI SE PARE INTERESANT”

*În cadrul expoziției tale, inviți în fie-
care săptămînă pe cineva care să vor-
bească despre domeniul lui. Ai
început cu un astrolog. Nu cu un as-
tronom, cu un astrolog. De ce?*

Am vrut să încep cu intuiția. Mi s-a
părut cel mai potrivit un astrolog.
Pentru că lucrează foarte mult cu
intuiția, aproape ca în artă. Îmi
doream *inventatorul*, apoi *cosmo-
nautul*, apoi *cercetătorul*. Ei bine,
lucrurile s-au schimbat un pic, pen-
tru că nu am găsit *inventatorul*,
cosmonautul a venit (conferința
susținută de Dumitru Prunariu a
avut loc joi, pe 5 martie – n.r.),
specialistul din Londra în „string
theory” nu poate să vină pentru că
e timpul foarte scurt, nu l-am
anunțat cu mult înainte. L-am
înlocuit cu povestitorul și îmi place.
O iau ca pe un performance: una
vreau, alta se întîmplă și vreau să
fiu receptivă la ce se întîmplă.
Povestitoare e o fată care a studiat
filosofie, care mi-a spus nu mai știu
ce la conferința de presă. Mi-a spus
o poveste. Am rugat-o să revină, să-mi
spună ce povești are. Ea a venit, mi-a
povestit și m-am ales cu încă un
prezentator. Mie cînd îmi spui
poveste, sînt copil. Nu mi-a spus ni-
meni povești, dar îmi amintesc de
una, la grădiniță, un diafilm.
Oricum, cuvîntul „poveste” mă
întoarce într-un timp pașnic, într-un
univers atît de frumos, plin de posi-
bilități. Am zis: eu vreau să ascult.
Așa vom avea pe 19 martie *povesti-
torul*. Acum, nimic din ce se
întîmplă aici, nici *astrologul* nu a

fost în cheie OTV. Am chemat-o
pentru că mi-a plăcut întotdeauna
de Camelia. Cînd a auzit că prima
dată o să vină un astrolog, Dan mi-a
spus: „Nu începe cu asta, toată lu-
mea o să spună că a înnebunit Lia”.
Eu am zis: „Vreau să încep *tocmai*
cu asta!”. Într-un fel, noi sîntem
ipocriți. Ne uităm la nu știu ce, as-
cultăm niște lucruri, dar vrem să
fim duri, să părem raționali, că alt-
fel nu am mai fi stăpîni pe noi. Eu
ascult orice. Dar nu iau decît ceea
ce mi se pare interesant. Ascult și
un astrolog, pentru că e o muncă
greă dacă vrei să o faci bine.

*O ultimă întrebare, pentru că sîntem
într-o expoziție al cărei nume este
Statement. Cînd am făcut împreună
turul expoziției, mi-ai spus că ai unul
favorit din lista de aici.*

Să spunem că toate alea sînt favo-
ritele mele. Dar cînd fac turul, pen-
tru că am imaginea aia și pentru că
e la un nivel la care oricine ar putea
înțelege, a devenit favoritul meu. E
al lui Gary Hume, care spune „I
want to paint something that's gor-
geous, something that's perfect. So
that it's full of sadness”. Am căutat
o imagine a unei lucrări a lui care
să ilustreze cumva acest statement.
Nu am găsit în cărți, în schimb am
găsit pe net imaginea lui Michael
Jackson (este vorba despre lucrarea
Michael, din 2001 – n.r.), care pen-
tru mine a fost perfectă. Este atît de
minunat, „atît de perfect”, dar atît
de trist. Îmi place foarte mult
Michael Jackson.

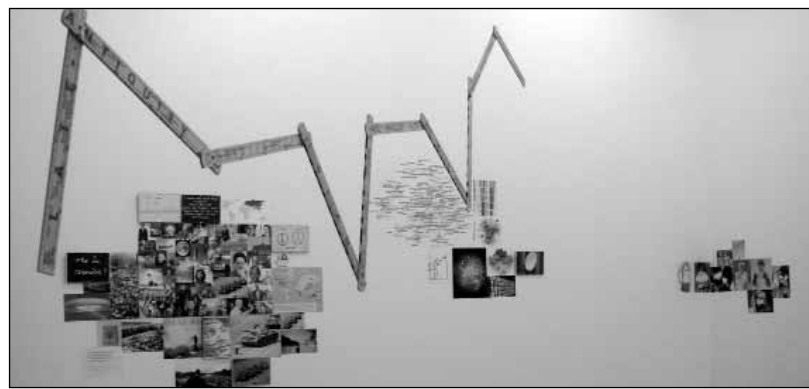
întorc la ce îmi spune o carte că ar fi o
lucrare de artă. Pentru mine, asta este lu-
crarea de artă: angajarea mea în contextul
ăsta pentru a-l schimba, să fie mai bun
decît cum l-am găsit. E un performance, e
tot ce vrei, dar în primul rînd e o lucrare
de artă. Și-a cîștigat dreptul pentru că e
adevărată. Ar fi neadevărat dacă acum așa
face un performance. Sau o pictură.

*Poate artistul să existe fără discursul
criticii?*

Eu cred că da, este un beneficiu, trebuie să
existăm împreună. Dar dacă lucrurile nu
merg, poți. Eu asta am făcut prin arhiva
asta și acum trebuie s-o fac publică: n-am
avut o instituție, am creat o instituție. E un
fel de muzeu de artă contemporană în do-
sare. Nu am avut critici, m-am construit.
Am fost autodidact, am citit, trebuia să
știu. Nu am avut curator, m-am făcut cu-
rator. Nu am avut teoretician, m-am făcut
teoretician. Pe toate astea le-am făcut
creînd această arhivă. În primul rînd, am
făcut-o pentru mine. Aveam nevoie de o
platformă pe care să vin și să spun „lu-
crarea mea” fără să trebuiască să mai ex-
plic contextul teoretic. În Occident mai
ales. Eram sătulă să tot explic de ce nu
aveam, de ce făceam unele lucruri.

*Ți s-a întîmplat vreodată în afară să se
aștepte de la tine altceva decît ceea ce
propuneai tu?*

Da. Să zicem că în majoritatea cazurilor
sînt neînțelegeri. De curînd, am luat parte
la o dezbatere despre designul unui cata-
log, despre pagina mea din acesta. Aveam
desenul cu hartă și designerul a pus două
linii undeva, în susul paginii. Am zis, pen-
tru că efectiv așa am crezut: e o greșeală.
Le-am zis curatoarelor să printeze și să
vadă ce s-a întîmplat, că apar două linii
care sînt penibile. Și ele îmi spun: nu, nu
e o greșeală, ăsta-i designul. Le-am zis: nu,
e o greșeală. Eu știu foarte bine sensul de-
senului meu, vreau să știu sensul celor
două linii pe desenul meu. Gesturile pot
fi întîmplătoare, dar ele au un mesaj.
Spune-mi mesajul. Eu nu-l văd. Și dacă nu-
mai așa ai pus două linii, că tu vrei să pui
două linii, eu îți spun scoate-le! Și le-au
scos. Pînă acum am fost politicoasă, am
crezut că poate eu greșesc, că poate eu
nu înțeleg. În mare, am fost foarte bine
tratată, tot timpul. Dar rămînea întot-
deauna un rest, care mă întrista cumva.
Acum știu ce știu și nu mai am răbdare.
Spun nu. Am avut odată o lucrare care a
fost pusă prost: macheta Muzeului Cu-
noașterii. Mi-au pus-o prost într-o expozi-
ție, care apoi a fost cumpărată. Am primit

**Recomandare: luni 16 martie, ora 11.30, Radio România Cultural, „Al 3-lea povestitor
în Statement”. Invitat: Stefan Tiron. „Istoria sunetului — istoria urechii” in emisiunea
„Timpul prezent” realizată de Elena Vlădăreanu**

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Trei zile

Atît i-ar mai fi trebuit și s-ar fi văzut la 100 de ani. Dar, ca într-o farsă, ca într-un banc prost (sau bun?), de emoția aniversării a făcut infarct și dus a fost cu exact trei zile înainte de a urca pe scenă pentru onoruri. Da, ați înțeles bine, e vorba despre cineva care a murit foarte în vîrstă. Ce să caute însă întîmplarea asta într-o rubrică pe care o țin pe post de proză? Și cum am ajuns să scriu despre moartea cuiva apropiat cu suflul ușor, ba chiar cu un surîs? Cei care l-au cunoscut pe Anavi Adám o să-mi dea dreptate, cei care n-au auzit de el o să se mire și o să-și vadă de treburi mai departe. Eu, una, simt nevoia să scriu despre ce s-a întîmplat joi, 26 februarie, ziua în care poetul și dramaturgul din Timișoara ar fi împlinit 100 de ani. Dacă nu i-ar fi cedat inima în noaptea de luni spre marți, ar fi fost năpădit de telefoane, telegame, flori, prieteni, foști elevi, reporteri. Ar fi mîncat un tort cu Ildikó și Șerban, ar fi suflat în cele trei luminări, iar după-amiaza ar fi urmat marele moment: ar fi urcat pe scena Teatrului maghiar de stat „Csiki Gergely”, ar fi fost așezat într-un jilț auriu, cu pluș roșu, ar fi vorbit notabilitățile, trimisul Ministerului Culturii, cîțiva prieteni, ar fi primit o medalie, i s-ar fi recitat cele mai bune poeme, apoi ar fi coborît în sală și ar fi asistat la premiera absolută a ultimei sale comedii, *Matyi al doilea*. După aplauze, rîsete, flori, pupături ar fi urmat șampania. S-ar fi odihnit și a doua zi, în 27, la 12 punct ar mai fi tras o tură aniversară la scriitori, la Filială. Iar cuvîntări, reporteri, flori, o medalie, glume, pupături, rîsete, șampanie.

S-a întîmplat însă ca lucrurile să se petreacă altfel. În 26, la ora două, în sala mortuară din cimitirul evreiesc, arhiplină, cel mai tînăr rabin din răsăritul Europei, Șlomo Sorin Rosen din București, i-a făcut lui Anavi Adám slujba de înmormîntare cu atîta har, încît mulțimea a

încremenit. Adevărul e că întregul moment a stat sub semnul a ceva ciudat, care nu era nici deznădejde, nici teamă ori disperare, ci o împăcare senină, înțelegătoare. Ba chiar plutea deasupra tuturor un fel de nedumerire, din simplul motiv că nimeni nu-și putea închipui că a sosit, iată, ziua, într-atît de plin de viață, de vioi, mereu pus pe șotii era domnul Anavi. Toți îl vedeau aniversat și la 111 ani. Iar ceea ce a urmat, cred că i-ar fi plăcut la nebunie. După cîteva ore, aceeași lume a umplut sala Teatrului maghiar și s-a delectat privindu-i comedia, ca și cum maestrul ar fi fost în sală, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Doar că la final, cînd s-a ridicat cortina ca actorii să iasă la rampă și să-și primească răs-plata, în locul lor a apărut proiectat pe un ecran Anavi Adám însuși, care a rîs și i-a aplaudat pe toți, ca după o farsă reușită.

A doua zi la prînz, scriitorii din oraș s-au adunat și au vorbit despre el, ca și cum l-ar fi aniversat. Și-au adus aminte cu drag, cu umor, cît de veșnic bine dispus și prietenos era, cum a înfruntat cu înțelepciune și seninătate vremurile negre, iar doamna Olga a povestit cum tatăl său recita noaptea poeme în ungu-rește, nemțește, românește, ca să-și biruie durerea din mușchi și din oase și cum, ascultîndu-i pe toți vorbitorii, își simte sufletul mai ușor. Chiar așa a spus, „doliul meu e alinat”, în timp ce Ildikó a aprins cele trei luminări în formă de unu și doi de zero. De la ea am primit traducerea ultimului poem scris de Anavi Adám, *Un simplu cîntec*, din care îi cer îngăduința să copiez sfîrșitul:

„Un simplu cîntec,
chiar și neîntreg,
pe care Domnu-l fredonează
împreună
cu mine, – ajutîndu-mă să trec”.

(În românește de
Ildikó Gábos & Șerban Foartă)

O predică în deșert

Romanele lui Radu Aldulescu au irumpt în peisajul literar românesc cam așa cum a apărut Rasputin la curtea Țarului Nicolae, intrînd cu opincile noroite în fițele parfumate și înzorzonate ale optzecismului, băgîndu-și palmele muncite pe sub fustele Țarinei proza scurtă și, în general, neținînd cont de „progresele” tactice/teoretice ale prozei momentului. După ani buni de antrenament întru rafinarea ce ținea loc de sinceritate, întru esopismul ridicat la rang de artă, apare un Aldulescu frust, decupat parcă atunci din lumea pe care o pune în fața oglinzii. E salahorul care-ți ține loc fie de narator, fie de personaj principal, insul dezabuzat care nu se poate stabili nicăieri, tipul violent, în continuă luptă cu propria viață, golanul.

Bogdan-Alexandru Stănescu

Tipologiile lui Radu Aldulescu răsar chiar din persoana scriitorului, punînd în umbră faptul că

scriitorul este și un cititor atent și pasionat, mare admirator al construcțiilor românești ample, de genul celor practicate de Saul Bellow ori de Llosa cel din *Conversație la Catedrală*.

Apariția lui Radu Aldulescu după 1990 a creat o punte de legătură cu *Groapa* lui Eugen Barbu. Dacă limbajul și personajele lui Barbu aduc cu ele fascinația argoului și a tipurilor de infractori deja arhaizate, Aldulescu a știut să redea cu exactitate și naturalitate demne de invidiat (și chiar invidiate, cred) limbajul lumpenilor Epocii de Aur, aceiași care au făcut și *Democrația Mare*, după '89.

Cărțile lui Radu Aldulescu sondează, așa cum n-a mai făcut-o nimeni, fix acest spațiu liminal: al trecerii, trăite de „vîtregiții ai sortii”, între minunata viață de la finele comunismului către și mai frumoși ani post-revoluționari.

Am avut „privilegiul” să lucrez la defunctul (mă rog, trasul pe dreapta) „Ziar de Duminică” în perioada în care Radu

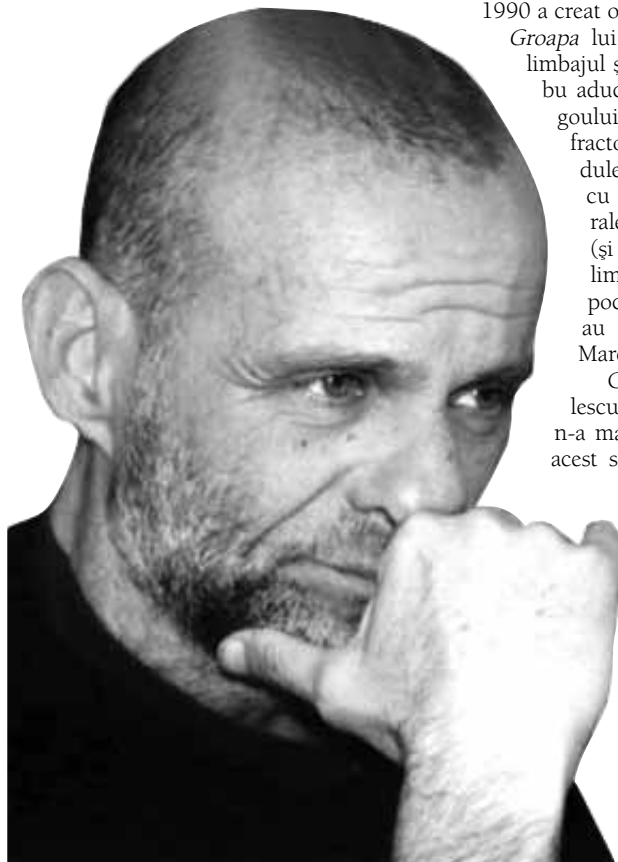
Aldulescu publica *Proorocii Ierusalimului* în foileton. Cred că era 2002... Și îmi amintesc șocul resimțit la BT, cînd am citit pasajele alese de autor. Erau extrase de undeva, din plin roman, în jurul aventurilor celor trei copii prin Paris, dacă nu cumva mă refer chiar la pasajul acuplării sălbatice-onirice dintre nepotul lui Toulouse-Lautrec și Ierusalim. O Apocalipsă care pune-n umbră celebra gravură dureriană a Călăreților asmuțiți asupra lumii. De altfel, călăreții de foc care pornesc să purifice sodomiele și gomorele anilor de după Lambada alcătuiesc o imagine recurentă de-a lungul romanului: „Ridică mîna cu țigara, animat de un sentiment confuz, de afecțiune amestecată cu neîncredere, parcă ar fi vrut să atingă peisajul și să se convingă. Curentul îi aruncă scrumul țigării în ochi și văzu pentru o clipă imensitatea cerului ca pe o cîmpie pîrjolită; flăcări mari printre care alergau cai albi fornăind scînteii pe nări, în ritmul sacadat al zgomotului roților pe șine”. O Apocalipsă presimțită, iminentă, prezentă în viziuni ale personajului Doru/Doruș, dar mereu amînată, contrastînd cu absența apăsătoare a vreunui Dumnezeu.

„Visase iarăși flacăra aceea mare, în formă de cal alergînd pe cer. Se freca la ochi încercînd să se mire cum de nu arsese nimic. Nu se simțea nici o mișcare în casă. Magdalena plecase dis-de-diminează să-și ridice șomajul, cei șazeci la sută din salariu și, după cum îi spusese aseară, să-și caute ceva de lucru cu ziua, iar Mirel plecase și el la școală de vreo două ore.” Așa începe unul dintre cele mai bune romane scrise după 1989.

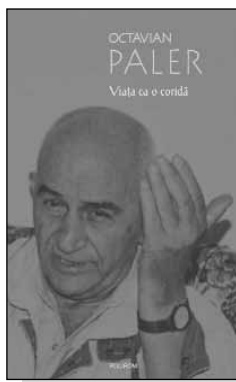
Stilul „bolovănos” (Agopian), lipsa oricărei concesii făcute calofiliilor, personaje culese cam din aceeași zonă socială, în fiecare roman (fie că sînt scriitori, zilieri, vagabonzi), insistența de a creiona aproape în toate cărțile personajul ce a renunțat la bătălia vieții, mulțumit să-și conserve, prin somnolență, un spațiu intim definit prin lăsatate, scribă, resemnare, iată cîteva minusuri (în mod normal) care dau, în final, un scriitor fascinant.

O construcție deloc simplă

Proorocii Ierusalimului este o construcție deloc simplă, reductibilă în mod barbar la două fire narrative principale: povestea lui Doru-Doruș, eternul inadapdat, perdantul Aldulescian, transformat în

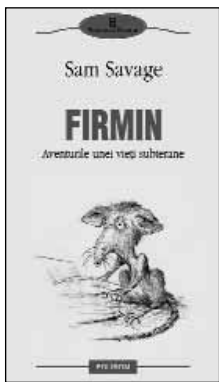
SEMNAL

Octavian Paler, *Viața ca o coridă*, prefață de Cosmin Ciotloș, colecția „Seria de autor «Octavian Paler»”, Editura Polirom, 544 de pagini, 49.95 lei

Volumul *Viața ca o coridă* va fi disponibil la prețul promoțional de 39.95 lei pînă la data de 31.04.2009.

„*Viața ca o coridă* privilegiază vădit, din ansamblul gloselor posibile, evenimentul. Și în ceea ce se referă la destinul autorului, și în cele ce îi implică pe eroii luptelor în arenă. Multe din pasaje sînt, desprinde de tematică, antologabile. Omniprezentă, excepția nu e, așa cum ne afirmă vulgata sofistică cea mai la îndemînă, o formă aparte de validare a regulii, pentru că nu are aceeași substanță cu aceasta. Una aparține, prin esență, cauzisticii impresionante, cea de-a doua se dovedește o formă de delimitare organică – nu de cenzură – a unui inventar practic imposibil de cuantificat. Rolul memoriei e decisiv la Octavian Paler. Iar *Viața ca o coridă* – care debutează cu o exergă din uriașa bază de date aleatorii a lui Borges – constituie, în toate ale ei, doar o probă între multe alte probe.” (Cosmin Ciotloș)

Sam Savage, *Firmin. Aventurile unei vieți subterane*, traducere din limba engleză și note de Vali Florescu, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XXI”, Editura Polirom, 256 de pagini, 22.95 lei

Cartea care a constituit senzația Tîrgului de Carte de la Frankfurt, ediția 2008 – un roman vîndut în peste treizeci de țări. Firmin, eroul cărții omonime, s-a născut într-un cartier sărac din Bostonul anilor '60, la subsolul unei librării. Acolo învață încetul cu încetul să citească, drept urmare a îngurgitării paginilor rupte din *Veghea* lui Finnegan, cu care mama lui a căptușit culcușul numeroasei sale familii. Înstrăinîndu-se tot mai mult de ai săi din pricina talentelor lui excepționale, dar incapabil să comunice cu oamenii după a căror companie tînjește, Firmin își dă seama că îi e sortit să ducă o viață singuratică, deși foarte bogată la nivel imaginativ. Totuși, în urma unui șir de peripeții și cu un dram de noroc, el reușește să se bucure de afecțiunea unui scriitor excentric și de frumusețea femeilor, încercînd să supraviețuiască în haosul demolărilor și modernizării cartierului, care tulbură traiul rozătoarelor și al locatarilor umani deopotrivă.

„Sam Savage își face debutul cu romanul de formare al unui șobolan erudit, trăitor în Bostonul anilor '60. *Firmin* este o elegie pe jumătate fantezistă, pe jumătate riguroasă despre plăcerile literaturii, în care îndoilele, temerile și dorințele oricărui scriitor îi sînt atribuite unui șobolan cu un intelect hiperdezvoltat.” („Publishers Weekly”)

golan al Pieței Universității și îndrăgostit în soț plictisit al unei țigănci grase și aventurată lui Ierusalim, luat de acasă, din Gitejei, și exploatat de o bandă de proxeneți, prin Frankfurt sau Paris. Se mai desprind de aici, ramificații cancerigene, poveștile lui Edi Ștoreanu, fugit pe vremea Piticului Otrăvit din țară și căpătuit prin afacerile cu mașini șutite în Frankfurt, devenit apoi capul unei mini bande de proxeneți ai copiilor aduși din țară, povestea țiganului burtos Burhuși, omul bun la toate al

afacerii și alte asemenea mici fircice narrative pe care Aldulescu le coase cu dexteritate de chirurg pe corpul rugos al romanului său. A nu se uita fascinanta Marta, cea căreia-i singurează gingiile înaintea fiecărei crize, mama asumată a celor trei *enfants de la patrie*, pe care-i educă atât lingvistic, cât și sexual (educația de bază o au fiecare de prin aziluri sau de prin canalele de lângă Gara de Nord).

Romanul are un personaj secundar, adevăratul prooroc, tatăl copilului Ierusalim,

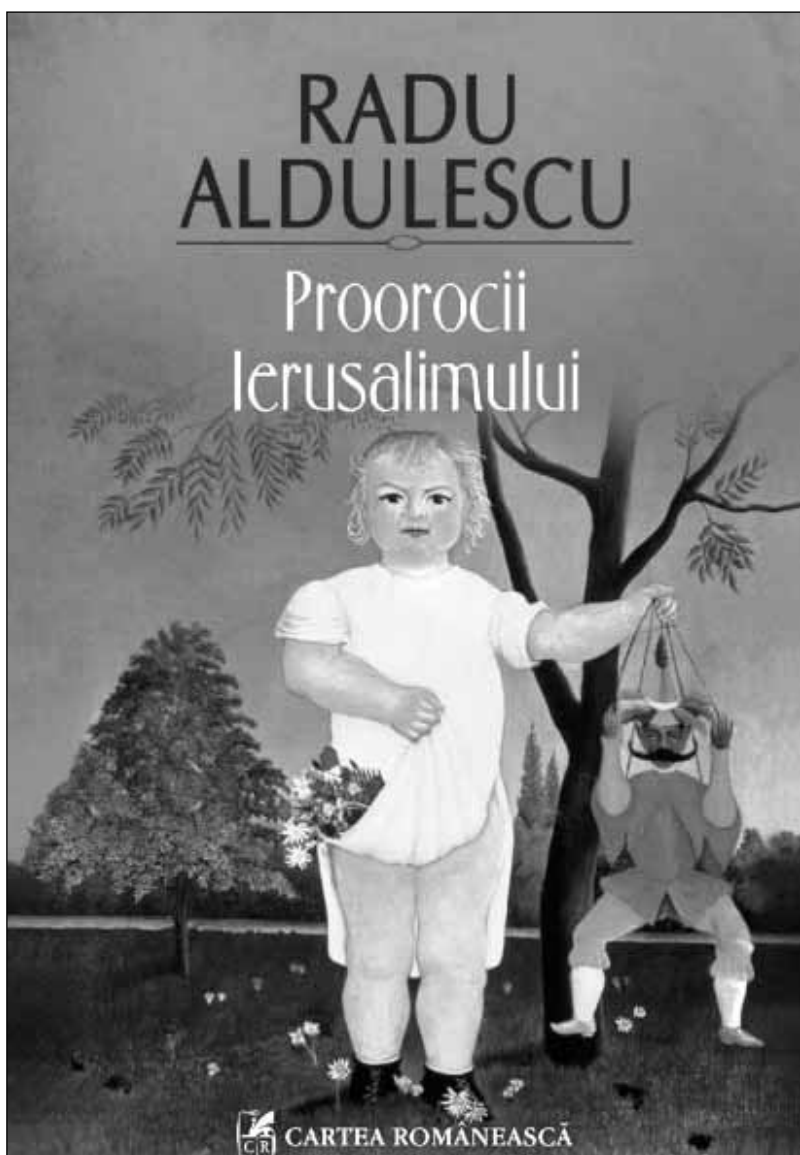
ce-l ce vestește, asemenea unui înger „încălecat”, beat, grozăviile anilor (și paginilor) ce au să vină. Bisericos tare, dar stăpînit de patima băuturii, el e deopotrivă sursa „naturală” a narațiunii (din el se trage Ierusalim), cit și cea textuală, ca părinte al prolepsei: „În proorocul Ierusalimului am văzut grozăvii mari. Sînt preacurvari, trăiesc în minciună, întăresc mîinile celor răi, așa că nici unul nu se va mai întoarce de la răutatea lui. Toți înaintea mea sînt ca Sodoma, iar locuitorii Ierusalimului ca Gomora... De aceea vorbește Domnul despre prooroci: iată, îi voi hrăni cu pelin, și le voi da să bea ape otrăvite. Căci prin proorocul Ierusalimului s-a răspîndit nelegiuirea în toată țara...”. La fel de premonitoriu, și cu rol de chenar, este actul sacrificării oii, din debutul romanului, act egalat simbolic de uciderea tatălui-iubit, Toulouse-Lautrec, din final.

Radu Aldulescu nu inventează un limbaj

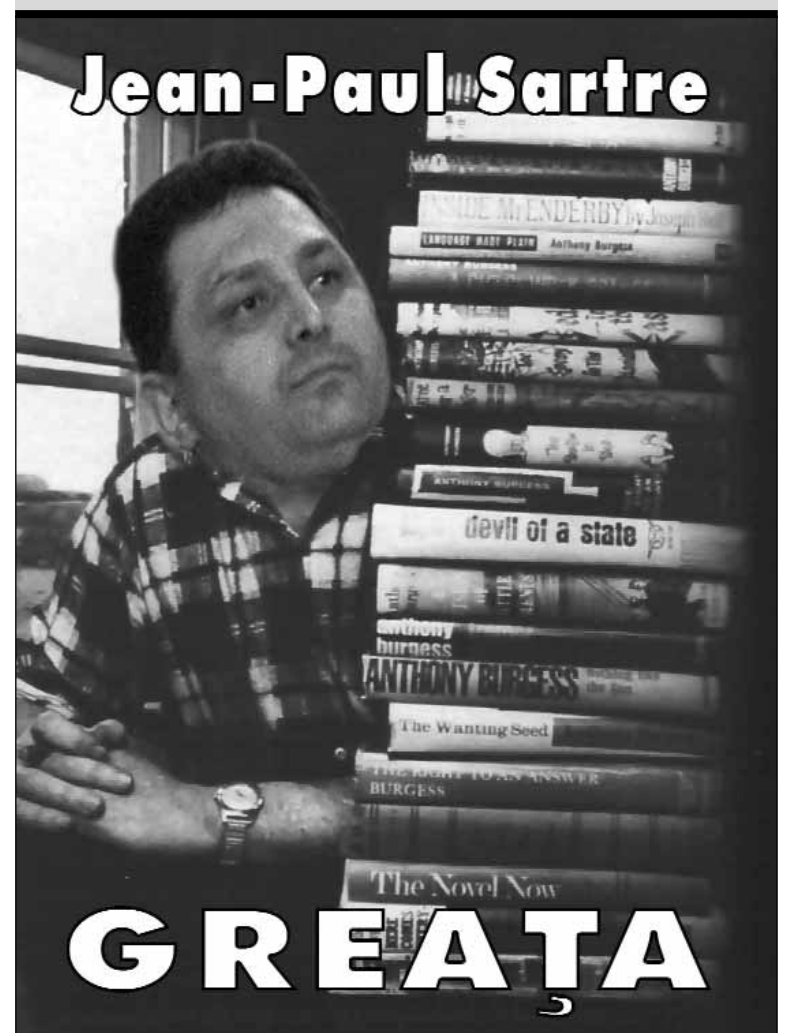
Ce face ca lumea asta a căzăturilor de tot felul, a lumpenilor, a infractorilor să pară atât de naturală? Exact acel ceva care te face să crezi că, citind, te afli în mijlocul lor, senzația pregnantă că cel care ascultă face o transmisiune de la locul faptei. Radu Aldulescu nu inventează un limbaj, nu face nici un efort (vizibil) pentru a reda să, zicem, limbajul din Bercești copilăriei mele...

Poate de aceea lui Daniel Cristea-Enache nu-i sună bine pasajul pseudo-intelectual al discuției dintre Doru și ex-revoluționara Viviana, cea convertită la înțelepciune. Pentru că e în totală disonanță cu restul stilistic al romanului și pentru că apare ca o cometă inexplicabilă în evoluția (și în biografia) lui Doru. Un roman puternic, un protest original, poate mai puțin eficace decît era intenționat. Radu Aldulescu este pe cit de incomod, pe atît de greu de sărit sau ocolit. Revolta lui pare a fi sursa unei energii vulcanice, poate chiar resortul existenței acestei proze unice, a cărei cruzime și forță veterotestamentară sînt comparabile, după 1989, poate, doar cu cele din *Amantul colivăresei*.

Radu Aldulescu,
Proorocul Ierusalimului,
colecția „Proză”, Editura Cartea
Românească, 2009

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri,
de la 20.00
cu George Onofrei
și Anca Baraboi

La mahala

Sînt încă destui comentatori, în lumea noastră literară, care nu pot scrie o pagină despre Eugen Barbu fără să ne înșire, pentru a suta oară, păcatele bine cunoscute ale omului.

Și mai mulți sînt aceia care au un blocaj real ori mimat în a menționa, măcar, meritele scriitorului. Mare eroare. Aceasta nu e o atitudine de intelectual, iar de critic literar – cu atît mai puțin. Căci criticul este dator să vorbească, senin și obiectiv, despre cărțile autorilor, iar nu să-și transfere simpatii și antipatii omenești în sfera judecății estetice.

Cu cîteva excepții, de notat și prețuit ca atare (C. Stănescu, Eugen Negrici, Radu Aldulescu), criticii și prozatorii actuali îl snobează pe acest autor, comparabil cu colegii lui de generație Marin Preda și Petru Dumitriu. O fac pe riscul lor. Cel puțin romanul *Groapa*, din care Editura Gramar a scos în 2002 o ediție cu textul definitiv, îmi pare o veritabilă capodoperă de proză realistă.

E uimitor cum a putut să apară, în maculatura ideologică a anilor '50, cu personaje și conflicte ilustrînd tezele inepite ale realismului socialist, o asemenea carte, atît de

profundă în observația lumii și atît de plastică în configurarea ei. Prozatorul își construiește universul din materiale umile, înălțînd în așa-numita groapă a lui Ouatu o mahala (Cuțarida) cu aromele și simptomele specifice... Gunoieri și hoți de varii categorii, cărămîdari și chivuțe, ceferiști amărîți și măcelari care, după o zi de tranșat vite la abator, visează că vorbesc cu Isus și trec pe verdețuri – tot felul de eroi fără nimbul eroismului se perindă prin fața ochilor noștri, desfășurînd pînza unor experiențe umane fundamentale.

Forța unui romancier realist stă și în această suprapunere de planuri, prin care un personaj oricît de modest social, un paria, un nimeni, poate încorpora (ca psihologie, morală,

comportament, limbaj) anumite valori și semnificații general-umane. „Proștii” lui Rebreanu, țărani lui Preda, mahalagiii lui Eugen Barbu își propun parcă să aplice o corecție usturătoare acelor spirite subțiri, de citadinism pur și dur, care cred că satul din literatură ne trage înapoi, în timp ce trotuarul bine spălat cu șampon ne duce pe culmile progresului literar. E suficientă însă o minimă bună credință, la început de lectură, pentru a înregistra înzestrarea artistică și intuiția psihologică fără greș ale celui ce a compus – în treisprezece variante – *Groapa* aceasta de senzații și esențe tari.

Nunța lui Stere Cîrciu-marul cu liliaca Lina, ce formează prima dintre secvențele romanului, e o

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

adevărată bijuterie prozastică. Totul este acolo: țirguiala și candoarea, culoarea locală și tipologiile umane, glumele nașului și beția de rigoare, petrecerea dinainte și cearșaful miresei de după. Cu un ochi scormonitor, rău, Eugen Barbu pătrunde pînă la măduva personajelor, lăsîndu-le totodată să se miște, autonome, prin cadru și să-l impresioneze pe cititor prin in-dicele lor de verosimilitate. Cu o sintagmă a regretatului Mihai Ursachi, descoperim

aici o „mahala celestă”, în care abrutizarea și sfiata, viciul și inocența, negrul și albul se amestecă, se distribuie și se amestecă iar, la nesfîrșit. Ca în viață; dar într-un mod mai expresiv și mai convingător.

A scris Eugen Barbu numai și numai cu minuța lui *Groapa*, sau romanul este, ca altele, rodul muncii unui trib de „negri” talentați? Cu trecerea timpului, problema paternității va deveni (ca și în alte cazuri) secundară.

Important este ce a ieșit.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARUFragment cu
șepcuță și altădată

Emil Brumaru: Mă tot gândesc și nu-mi aduc aminte cum l-am cunoscut pe Mircea Nedelciu. Cert este că am făcut, împreună cu un întreg grup de scriitori tineri, cu un autobuz, o excursie... prin țară... Îmi era foarte simpatic, ne folosea și ca ghid glumeț (fusesse chiar ghid un timp!) și ne-am fotografiat prin fel de fel de locuri. O fotografie e cu el ținând o greblă și eu un ciocan, încrucișate, bășcălizând secera și ciocanul, simbolul atât de folosit pe atunci... Purta o șepcuță șmecheră, avea plete, ochi strălucitori, glumeți... N-aș fi bănuțit vreodată că o să se îmbolnăvească grav...

Veronica D. Niculescu: Grebla și ciocanul! Înțeleg că ilegalistul era dînsul, cu coada lungă a greblei în mîină. Dumneavoastră, cu ciocanul, erați om serios... Anii '70? Și cine mai era în grup oare?

E.B.: Adevăru-i că nu-mi aduc aminte decît de Nedelciu cu care m-am împrietenit la cataramă. Oricum, erau scriitori tineri... Ne aflam într-un fel de documentare pe viu, organizată de SLAST, unde aveam și o rubrică... Am fost prin nordul Moldovei, am ajuns pe la stîni, în munți etc. Am intrat și într-o mină! Nedelciu avea un discurs teoretic, cînd discuta despre literatură, foarte savant, parc-ar fi fost prof universitar! Îl cunoștea pe Radu Petrescu, acesta îl primise la el în vizită și îl aprecia enorm...

V.D.N.: Sînt aici, vă ascult cu bărbia în palmă...

E.B.: După '89, cînd era președinte al Uniunii Scriitorilor Mircea Dinescu și vicepreședinte Ștefan Bănuțescu, Mircea Nedelciu căpătase o funcție destul de

» **A avut o revenire spectaculoasă... Apoi din nou boala a început lucrarea ei inexorabilă... Imobilizat, vorbind infinit la telefon, trăia cu forțele din ce în ce mai scăzute... L-am vizitat acasă... Era înconjurat de familie, de părinți...**

importantă, cred că era unul din cei vreo trei secretari ai U.S. Îl țin minte de la o ședință de consiliu de pomină. El trebuia să dea un soi de raport pentru o anumită perioadă, un raport privind ceea ce s-a întîmplat pe plan financiar. Ștefan Bănuțescu urma să-și prezinte demisia din cauze ținînd de sănătatea lui destul de fragilă. Mircea Nedelciu citea acel raport extrem de lung cu o voce de abia auzită, transpirînd profuz, ștergîndu-și mereu fruntea cu o batistă, albă, de-o paliditate a feței nefirească... Raportul nu se mai termina, sala zumzăia plicisitită, Nedelciu se oprea din cînd în cînd și ne ruga mereu să facem liniște fiindcă nu mai poate vorbi tare... Era clar că era bolnav, o gripă ziceam noi, trece... De fapt, boala necruțătoare, cea care l-a și imobilizat apoi și, în final, cu toate eforturile conjugate ale U.S., l-a răpus, se declanșase... S-a internat într-un spital foarte costisitor, din Paris... Scriitorii făcuseră un soi de licitație cu obiecte de artă și manuscrite pentru a aduna o sumă enormă, necesară internării, participasem și eu, trimițînd niște manuscrite care fuseseră scoase la acea licitație... A avut o revenire spectaculoasă... Apoi din nou boala a început lucrarea ei inexorabilă... Imobilizat, vorbind infinit la telefon, trăia cu forțele din ce în ce mai scăzute... L-am vizitat acasă... Era înconjurat de familie, de părinți... Părea normal, însă nu mai părasea căruciorul foarte complicat alcătuit...

Țin minte și ultima convorbire telefonică cu dînsul... Nu știam că este chiar aproape de moarte. Mi s-a părut ușor confuz în replici și, pentru prima dată, el m-a rugat să-i dau altădată telefon, de abia mai îngîna cuvintele... „Ei zic că e o infecție urinară, supraadăugată, mai vorbim...” și a închis pe neașteptate telefonul. Astea au fost ultimele lui cuvinte spuse mie...

V.D.N.: Cită tristețe e în acel „altădată”, în „mai vorbim”. Și mă uit iar înapoi, îmi imaginez șepcuța șmecheră de care ziceați...

E.B.: Ce să-i faci, și cînd te gîndești că era vîrfurile de lance al prozei tinere! Se pierdea un mare scriitor, asistam neputincioși...

Romanul *omida*

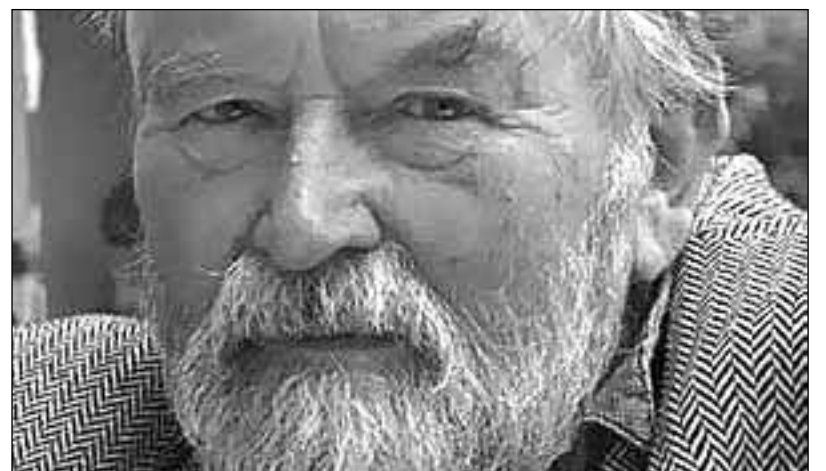
Omida literară a lui John Fowles a fost scrisă, după cum mărturisește autorul, „dintr-o obsesie a temei”, din aceleași motive pentru care, la sfîrșitul secolului al XVII-lea, se compuneau omidele muzicale. *Omida* are ca punct de plecare o imagine: „un grup de călători cu

chipuri nedeslușite care se deplasau spre un anumit eveniment”. Tot o imagine vizuală stă și la baza celebrului roman *lubita locotenentului francez*: imaginea unei femei privind marea. Această imagine a crescut în mintea autorului pînă cînd a luat forma unui roman.

Bogdan Romaniuc

Călăreții lui Fowles din *Omida* nu au nici o destinație, poate doar un punct de reper, linia orizontului: Bartolomeu, aristocratul și liderul grupului; Dick, ajutorul lui Bartolomeu; Rebecca Lee, prostituata; Francis Lacey, actorul, și David Jones călătoresc, într-un decor posomorț, către nicăieri, deși, în primele pagini se face aluzie la un anumit pelerinaj. Una dintre influențele medievale ale acestui roman este cea a *Poveștilor din Canterbury*, de Geoffrey Chaucer. Ca și Umberto Eco, Fowles a descoperit în literatura medievală o sursă fascinantă de inspirație, de subiecte și teme. Toate scrierile moderne valoroase au la bază, spune Fowles, texte medievale. Nu este un roman istoric, scrie Fowles în 1985: „este o omidă”, care a fost desemnată cea mai bună carte a anului 1987.

Anglia, 1736. Cinci călători poposc la un han. Sînt însoțiți de o tînără fată, căreia îi spun „servitoare”. Puțin mai tîrziu, unul dintre drumeți este găsit spînzurat la marginea unui drum. Pornind de la această întîmplare, scriitorul ne antrenează într-o ciudată anchetă polițistă, în care descoperim

misterele unei secte din secolul al XVII-lea. La o primă vedere, romanul pare a fi unul istoric. Descoperim însă, treptat, că cea mai mare parte a întîmplărilor povestite sînt false. Numele și statutul social al personajelor sînt de fapt „deplasări ale măștilor”. Urmează o întreagă serie de interogatorii și rapoarte ale avocatului Henry Ayscough, care acționează în numele lui Duke, tatăl unuia dintre cei cinci drumeți. Cea mai mare parte a romanului o reprezintă tocmai ancheta lui Ayscough care, în loc să scoată la lumină adevărul, complică și mai mult lucrurile.

Mărturiile și probele strînse de anchetator se dovedesc a fi contradictorii, căci unele sînt reale, iar altele inventate. Care este atunci adevărul? Ni se oferă doar puncte de vedere și o poveste stranie care te ține în suspans pînă la finalul cărții.

Transpune
cititorul într-o
lume dincolo
de limitele
literaturii

Cartea este construită pe două intrigi: una plasată în secolul al XVII-lea, alta la sfîrșitul secolului XX. *Omida* are forma unui proces complicat, cu mărturii și interogatorii, și este

poate cel mai dificil roman al lui John Fowles. În Epilogul cărții, Fowles încearcă să ne convingă din nou că romanul său nu este unul istoric și că „totul este o omidă, nu o încercare de a reproduce istoria cunoscută, fie în fapt sau în limbaj”.

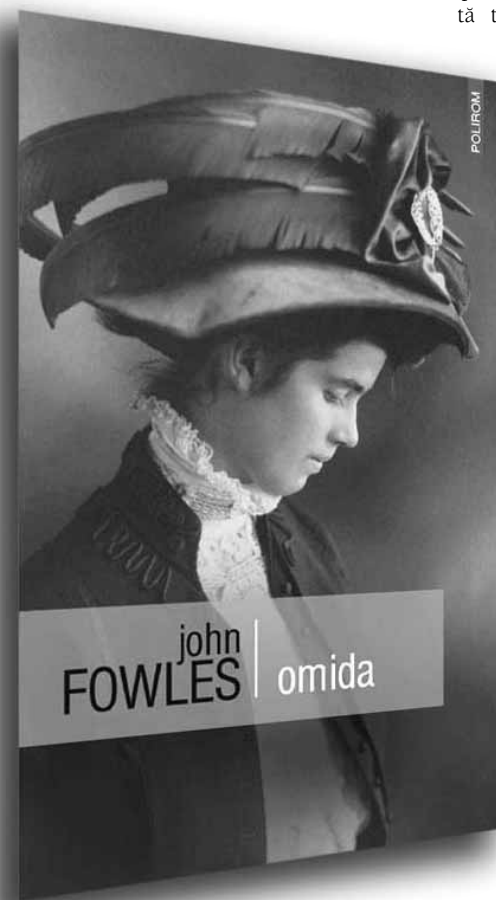
Omida se termină cu nașterea lui Ann Lee, sau Maica Ann, cea care avea să devină „principiul femeiesc din Hristos” pentru Shaker-i, o sectă pacifistă care și-a avut originea în mișcarea quakerilor.

Ca și primele romane ale lui John Fowles, *Omida* încearcă să transpună cititorul într-o lume dincolo de limitele literaturii, așa cum spune autorul în prolog. Acțiunea romanului se desfășoară între ficțiune și realitate, arătînd totodată efectele benefice ale întîlnirii individului cu arta.

Romanul este în așa fel construit încît cititorului i se oferă ocazia de a interacționa în permanență cu textul. Fowles utilizează tehnici narrative postmoderne, care reprezintă contrapunctul cadrului istoric al secolului al XVIII-lea. Aceste tehnici și strategii folosite în romanul *Omida* ne arată mai mult latura romantică a lui John Fowles, pentru care cititorul trebuie să fie capabil să re-creeze textul.

Există doi scriitori în John Fowles: unul bîntuit de imagini, care mai de care mai ciudate. Pe aceste imagini își va construi toate romanele. Acesta este poetul John Fowles. Celălalt este profesorul Fowles, teoreticianul și naratologul.

John Fowles, *Omida*, traducere din limba engleză și note de Veronica Focșeneanu, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «John Fowles»”, Editura Polirom, 2009, 39.95 lei

Fenland sau Ținutul Mlaștinilor

În 1983 apărea, pentru prima oară, *Pământul apelor*, de Graham Swift. Cartea a fost nominalizată la Booker Prize și este o poveste de iubire din Fenland sau Ținutul Mlaștinilor, un tărîm de basm, departe de lume, unde lucrurile stau învăluite într-o lumină magică și misterioasă. Naratorul întâmplărilor este Tom Crick, un profesor de istorie îndrăgostit de fiica fermierului Metcalf. Dincolo de faptul că este un roman construit cu multă măiestrie, cartea lui Swift ne invită să medităm asupra istoriei și asupra lumii în care trăim.

Bogdan Romaniuc

În Fenland, apa și pământul alcătuiesc un decor aproape magic, localizat undeva în estul Angliei: „un loc care să fie și palpabil, și ireal, ca în toate basmele frumoase“.

Aici s-a născut profesorul Tom Crick, care-și susține acum ultimul curs despre Revoluția Franceză. Ceea ce nu poate accepta profesorul Crick este tocmai refuzul societății contemporane de a-și accepta trecutul și dorința acesteia de a șterge cu buretele tabla mare a istoriei, a tot ceea ce a fost „înainte“. În ultimul său curs de istorie, Crick le spune elevilor că istoria poartă cu sine explicația tuturor misterelor legate de propriile noastre origini. Istoria este mai mult decât o simplă și plictisitoare enumerare de date. Multe personaje pasionate de istorie, în special profesori, circulă prin romanele lui Graham Swift: Tom Crick, în *Pământul apelor*, Dorothy în *The Sweet-Shop Owner* și Michael Potter în *Ever After*. Istoria este un subiect

preferat al scriitorului. Primul paragraf din *Pământul apelor* prezintă chiar etimologia cuvîntului: „*historia, ae, s.f.*: 1. cercetare... 2. narare a unor evenimente trecute... b) orice fel de narațiune: descriere, povestire, poveste, basm“. Întregul roman este de fapt o ilustrare a diferitelor sensuri ale acestui cuvînt.

Crick le va povesti elevilor săi propria adolescență, petrecută în Ținutul Mlaștinilor, alături de un tată văduv: „Noi stăteam în casa unui paznic de ecluză, lângă riul Leem, care izvorăște din comitatul Norfolk și se revărsa în marele fluviu Ouse. Și cine nu știe că în această parte de lume pământul e întins? Întins ca nelumea, cumplit de monoton, întins cît să-ți stîrneasă de la sine, zic unii, gînduri neliniștitoare, care alungă somnul [...] Și totuși acest pământ atât de perceptibil, atât de supus, atât de îmblinzit și atât de cultivat se preschimba în mintea mea de copil de cinci-șase ani într-o sălbăticie pustie [...] Așadar, o țară de basm“.

Manipularea timpului – o trăsătură dominantă a romanului lui Swift

Swift păstrează întotdeauna o distanță considerabilă față de propriile texte. Își alege de fiecare dată naratorii din rîndul persoanelor în vîrstă, care povestesc întâmplări ce par a fi „străine“ autorului. Ficțiunea, spune la un moment dat Swift, te ajută să trăiești experiențe care nu-ți aparțin și să afli cum e să fii altcineva.

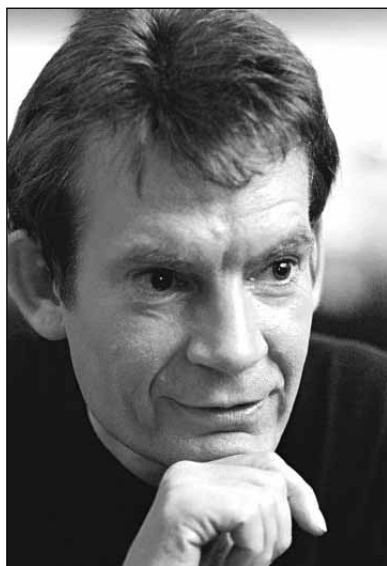
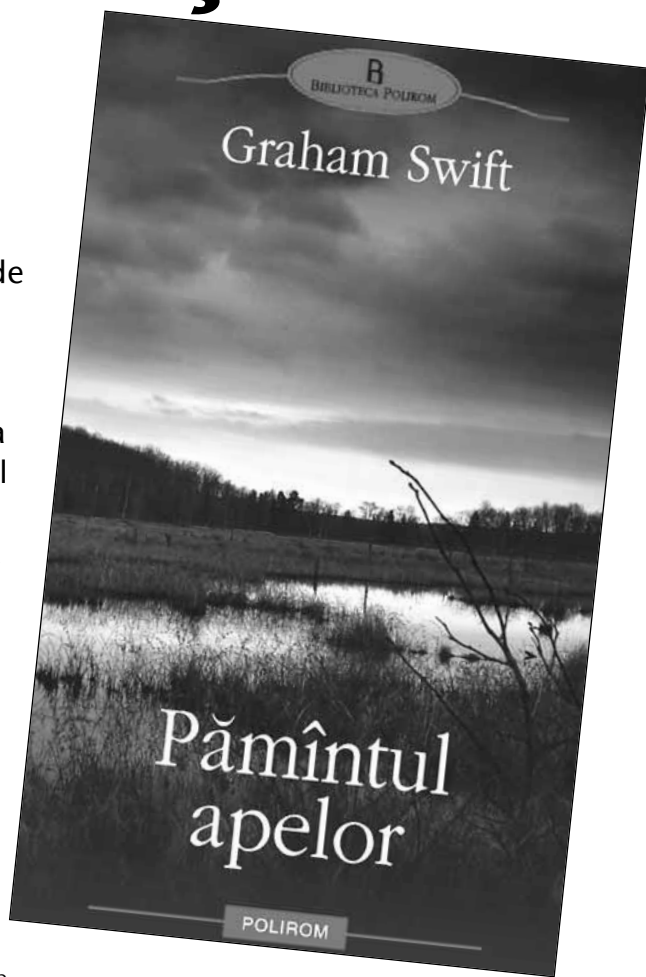
Crick își amintește de unul dintre momentele care i-au marcat pentru totdeauna copilăria, despre acea zi din luna iulie a anului 1943, cînd tatăl său,

paznic de ecluză, descoperă în apele rîului cadavrul unui băiat, Tom – unul dintre prietenii din copilărie ai fiului său. Plecînd de la acest moment nefericit din viața sa, Crick va descoperi treptat că trecutul ne determină întreaga existență și avînd o influență covârșitoare asupra propriului nostru destin. Roman al originilor și roman al apelor, cartea lui Graham Swift este o operă remarcabilă, care se prezintă sub forma unui puzzle uriaș, deloc ușor de descifrat.

Manipularea timpului este una dintre trăsăturile dominante ale romanului lui Swift, unde prezentul și trecutul formează un amestec straniu ce amintește de romanele lui Faulkner. Personajele sînt urmărite de-a lungul a mai multor generații.

În ceea ce privește titlul romanului, în engleză *Waterland*, acesta are forma unui oximoron, cu sensuri contradictorii: este vorba despre un *wastland*, un *wonderland* și, nu în ultimul rînd, un *never-never land*. Legende și poveștile alcătuiesc un roman-amfibie, în care totul este în același timp și apă, și pământ, metaforă a luptei permanente din uscat și mare. Swift a fost mereu fascinat de acest conflict etern dintre cele două elemente.

Graham Swift, *Pământul apelor*, traducere din limba engleză de Cristina Poenaru și Maria-Sabina Draga, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XX“, Editura Polirom, 2009, 37.95 lei

Radiodifuziunea Română
Sâmbătă 14 martie 2009, ora 19
Studioul Mihail Jora

RADIO ROMÂNIA CULTURAL
și
Asociația culturală Pro Contemporania
prezintă

POVEȘTI și CHITARISRI
RECITAL
SORIN ROMANESCU

Radio România Cultural
cultural.srr.ro

Radio România Muzical
prezintă
în premieră

Cel mai nou album al
ANGELEI GHEORGHIU
lansat în 2 martie 2009

Madama Butterfly
de Giacomo Puccini
la SEARĂ DE OPERĂ

Sâmbătă, 7 martie,
ora 19

Radio România Muzical
se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Centrul Național al Dansului

6 martie, Sala Rondă,
ora 18.30

**What to affirm, what to perform/
Cartografierea istoriei invizibile II**

Prelegeri și prezentări susținute de următorii invitați:
Gigi Căciuleanu, Irina Severin, Mihaela Michailov, Brynjar Bandlien, Florin Flueraș, Manuel Pelmuș, Ion Dumitrescu

HotNews... infoarte.ro LiterNet.ro alternativ Suplimentul ECULTURA 24-FUN PORT.ro

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Joe Bonamassa

Am desfăcut țipla, am scos CD-ul din cutie, l-am pus în aparat, am apăsat play și-am crezut că pot auzi muzica din bucătărie, unde era ceva de mâncare. Dar mîncarea necesita un pahar de vin, așa că am coborît în beci să iau o sticlă. (Hooo, nu dați năvală, e doar o metaforă!) Cînd am revenit, cu sticla, paharul și sendvișurile în camera cu boxe Micro-lab, difuzoarele scoteau un sunet dubios. Gîjiitul mi-era cunoscut din alte împrejurări: bobinele se prăjiseră! La revedere ascultat muzică!

Dacă le voi repara sau înlocui, este o chestiune minoră. Problema importantă e cum să-l fac să plătească pe „autorul” pocinogului. Fiindcă, de fapt, el nu știe ce daune mi-a provocat. Și nici nu e de vină că eu, obișnuit să ascult muzică la un nivel rezonabil, am lăsat potențiometrul amplificatorului acolo unde-l fixasem la precedentele discuri: cele 2 CD *Live from Nowhere in Particular* (2008, J&R Adventures). Mă gîndeam ce frumos e debutul lent, cu zgomotul de fond al sălii de concert, cum intră apoi chitara care, susținută de tobe, năucește pur și simplu perimetrul audițional. Și n-o face prin trucuri sau „cîrlige” de păcălit atenția consumatorilor. Nici nu se observă tehnica ireproșabilă a celui care mînuiește Gibson-ul (Standard 1958, reissue 2001!) cu fantezia și acuratețea virtuozului înăscut. Ceea ce izbește de la prima audiere este vigoarea. Felul cum cîntă Joe Bonamassa pe chitară e percutant, s-a spus, asemenea unor lovituri în viscere. Blues-rock-ul stîrnit de pe griful instrumentului și din beregata tînrului (împlinește abia 32 de ani pe 8 mai, anul curent) are textura operelor de artă epice, e plin pînă la refuz de sălbăticia ținuturilor americane și are finețea culturii asimilate de arborele genealogic al familiei, urmașa emigranților italieni. Alăturarea

asta îmi dă ocazia să consemnez impresia personală distilată la capătul a nenumărate ore de audiere. Joe Bonamassa cîntă la chitară așa cum o face Arturo Benedetti Michelangeli la pian: „rupe” instrumentul! Ruperea nu constă, ca în exhibițiile lui Jimi Hendrix ori Pete Townshend, în distrugerea fizică a obiectului, ci în obținerea unor sunete nemaiauzite vreodată, cu sau fără ajutorul modulelor adiacente generatoare de efecte, cum ar fi fuzz, tubescreamer, wah-wah etc. Ca și pianistul, Bonamassa „te ia tîrîș” după el, te face prizonierul universului său sonor, deloc limitat la partitură, la linia melodică de bază, la versurile ce nu denudează filosofie sau mitologie, ci spun povești obișnuite genului. Vocea cu inflexiuni, de care posesorul se miră cîteodată că le descoperă în sine, sunetul unui lanț PA clasic (Marshall Silver Jubilee), forța expresivă ce taie răsufarea – ce să elogiezi la un artist care în copilărie se visa asemenea „idolilor” Clapton, Stevie Ray Vaughan ori Jeff Beck? Cînd află că la 10 ani captase atenția lui B.B. King, care a văzut imediat că „posibilitățile copilului sînt incredibile”, iar la 12 ani deschidea concertele acestuia și făcea jam-session cu Buddy Guy, Robert Cray sau George Thorogood, ce-ți mai rămîne de făcut decît să închizi gura din care limba îți atîrnă de uimire? Valoarea lui Bonamassa e deasupra tuturor!

Da, rari sînt artiștii care își manifestă de mici aptitudinile geniale. Showbiz-ul știe să exploateze fără milă astfel de ființe neformate. De cele mai multe ori le extermină fără milă. Cîteodată însă promovează un talent de-o autentică extracție și tărie. Deloc întîmplător, ultimul disc al lui Joe Bonamassa e intitulat *The Ballad of John Henry* (2009, J&R). Bluesul despre eroul muncitor metalurgist al Americii exemplifică mai bine decât altă partitură cum izb(ut)este Joe Bonamassa în peisajul sonor.

Asta-i piesa ce mi-a distrus difuzoarele. Să-l reclam pe Joe la oficiul de protecție a consumatorilor?

O PRETINSĂ RIVALITATE:

Angela Gheorghiu și Anna Netrebko

Îmi vine să scriu că se poartă din nou Angela Gheorghiu, dacă privești copertele unor lunare de specialitate cum sînt britanicul „Gramophone” sau revista franceză „Le Monde de la Musique”. Dar e neadevărat, fiindcă diva de origine română a fost permanent în ultimii ani în topul sopranelor timpului. S-ar putea vorbi mai curînd de un fenomen, și el curent, de conivență între marile case de discuri și criticii unor reviste muzicale care primesc în avans cele mai noi discuri. Angela Gheorghiu pe copertă semnalează în primul rînd efortul publicitar de lansare, la începutul acestei luni, a unui nou disc, în speță *Madame Butterfly* de Puccini, la casa EMI.

Altfel, interviul din „Le Monde de la musique” nu spune mai mult decît cel publicat recent în „Adevărul”, sub semnătura lui Oltea Șerban-Părău. Iar ambele promovează setul de discuri *Madame Butterfly*. Mai interesantă este abordarea din „Gramophone”, care pune pe copertă întrebarea: „Cine este astăzi primadona, Netrebko sau Gheorghiu?”. Și tot pe copertă apare sintagma „cea mai nouă rivalitate între dive”. Premisa este, cred, înșelătoare în măsura în care, pe plan vocal, Anna Netrebko este departe de a-i face umbră Angelei Gheorghiu. Cum o spune diva română, „cînt de 20 de ani și am încă vocea pe care o am, fiindcă uneori am jucat rolul unei fete rele și am spus «nu-uri» la ce mi s-a cerut să cînt”.

Între cele două dive diferența de vîrstă este, dacă nu mă înșel, de șase ani, iar Gheorghiu a reușit de departe ceea ce Netrebko pare să nici nu-și pună problema: este o voce recognoscibilă. Cine o aude, nu o uită, iar ulterior o recunoaște. Cum scrie în „Gramophone”, John Allison, critic la „Sunday Telegraph” și editor al publicației „Opera Magazine”, „cu vocea ei de soprano netedă și cu tonuri

SCRISOARE PENTRU MELOMANI
„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)
Victor ESKENASY, Praga

închise, o voce în același timp puternică și vulnerabilă, Gheorghiu s-a evidențiat într-o generație întreagă de cîntăreți talentați”. Netrebko, pe de altă parte, scrie criticul britanic, a admis într-o serie de interviuri că va avea o carieră de scurtă durată și că este decisă să facă bani cît mai mulți, cît o va ține vocea. După judecata lui John Allison, „în timp ce vocea lui Netrebko pare să fi ajuns la zenit, este posibil ca Gheorghiu să nu fi atins încă întregul ei potențial și să rămînă un instrument mai interesant”. Pentru critic, vacuumul lăsat de Sutherland, Tebaldi, Freni și Caballé așteaptă încă să fie umplut. Gheorghiu ar fi o adevărată primadona, continuînd „linia marilor cîntărețe române, de la Ileana Cotrubaș mergînd în urmă pînă la Viorica Ursuleac”. Un compliment prețios, venind de la un cunoscător profesionist al lumii operei...

Într-un duel al criticilor, parcă mai rivali între ei decît cele două soprane, Anne Midgette, de la „Washington Post”, se pronunță accentuat în favoarea Annei Netrebko. După spusele ei: „pot admira aptitudinile Angelei Gheorghiu într-o seară bună, dar Netrebko, într-o seară fastă, oferă intoxicație”. În favoarea lui Netrebko nu ar fi frumusețea ei, strălucirea, excursiile de shopping cu ziaristii după ea sau ședințele foto pentru revistele de modă, ci faptul că vocea ei ar avea un har „fundamental, o calitate tactilă ce te

face să simți că o poți gusta cînd o bei”. Netrebko ar avea o „culoare rusă” în limpiditatea rotunjită a vocii în care s-ar putea auzi marile cîntărețe ale trecutului: Zinka Milanov, Rose Ponselle. În fine, Netrebko ar fi un „animal de scenă” și criticul o admiră văzînd-o „galopînd în jurul scenei, creînd interes în ciuda ei însăși”. Gheorghiu nu ar avea această calitate, este de părere Anne Midgette, semnalînd un spectacol de la Metropolitan, considerat anost, cu *Traviata*. Pe altă parte, recunoaște criticul american, Netrebko trebuie să fie văzută, văzută live, calitățile ei fiind mai puțin limpezi la ascultarea unui disc.

Ultimul disc al sopranei ruse, lansat aproape concomitent cu cel al Angelei Gheorghiu, este opera lui Bellini, *I Capuleti e i Montecchi*. „Este mai mult o serie de monologuri, în care personajul explică ceea ce s-a petrecut deja. Singura acțiune este moartea eroilor în ultima scenă”, spune Netrebko. Și cu sinceritatea ce o caracterizează neîndoelnic, Netrebko declară pentru „Gramophone” că „vocea mea nu este în prezent pentru Verdi sau Puccini. Cînt doar rolurile lor, Violeta și Mimi. Dar Bellini îmi convine perfect”. O simplă declarație care pune însă bine în lumină cît de falsă este pretinsa rivalitate, discutată de critici, între cele două mari staruri ale lumii actuale a operei.

Un univers într-un torace îngust

O zi ca atâtea altele, când cerul e aproape străveziu și aerul miroase a pământ, a iarbă și a fum deopotrivă. Când acoperișurile se alungesc nefiresc și copacii cresc de-a-ndoaselea, ca într-o poveste spusă de la coadă la cap. Migrenele nu se lasă alungate doar cu o pastilă efervescentă, topită într-un pahar cu apă, însă eu trebuie să scriu cuvintele unui bizar haiku cu aceeași naturalețe cu care aș face-o cu mintea limpede.

„**Floaia.** Ploaia de vară cîntă un cîntec neobișnuit. O melodie de alb pe alb, ascunzîndu-se. Se lovește de ferestre după un țipar pe care l-am văzut cîndva într-un șirag de mărgelă neagră. Mi-l inchipui atîrnînd de un copac și de nori... Uneori mi se pare că sînt mai aproape de lume acolo unde ploaia pătrunde în fiecare clădire prin ferestre fără cadru. Și cîntă cel mai frumos cîntec pe care l-am auzit vreodată. Iar cîntecul pătrunde în trupul meu și se împrăștie de-a lungul timpului.”

Firește, nu este ceea ce numim tradițional haiku – îmi dau seama de asta în ciuda migrenei care-mi topește gîndurile concentrice. Dar nu e nici proză, nici poezie, nici eseu, nici jurnal. Doar un strop de vis care nu și-a găsit locul în desenele lui Shin.

Jinyoung Shin, mai precis. Într-o scurtă (și seacă) biografie, o tînără ilustratoare de origine coreeană, născută pe 30.05.1982, absolventă a Școlii de Arte Vizuale din New York în 2006, cu un masterat în Artă Digitală. Dintr-o fotografie postată pe site-ul ei, www.daedally.net, o putem ghici delicată, fragilă, ca o păpușă de porțelan care visează adesea țări îndepărtate, parfumuri orientale, răsărituri portocalii și flori albe. O păpușă care desenează cu creionul mecanic și colorează cu softuri digitale. Un amestec ingenuu de *ieri* și *azi*.

Printre degete

„**Pictorul.** În fiecare dimineață, pictorul zărește lumea printre degete. Nu se gîndește niciodată la ce pictează, doar la ce percepe prin spațiile acelea înguste. «Sensibilitatea mea este aceeași, toate simțurile

converg într-unul singur atunci cînd pătrund printre degetele mele. Un sentiment ajunge pînă la mine și vreau să mă abandonez lui în întregime. Uneori spațiile sînt înguste, alteori nu. Trebuie să le mențin la locul lor. Lumea trece printr-un spațiu uriaș pentru a mă atinge (spațiul dintre degetele mîinii mele).»

Spațiile dintre degetele mîinilor lui Jinyoung Shin sînt, se pare, atît de înguste încît prin crăpăturile subțiri nu încap decît trupuri osoase, siluete lungiline cu ochi mari și triști, puternic fardați. Guri mici, schimonosite, și unghii roșii. Stele și fluturi, roțițe de ceas, canafi, perle și munți rotunzi. Bărbii ascuțite, coaste subțiri, pălării cu boruri largi și degete cu inele.

Asemănată cu Egon Schiele, inspirată de Pet Shop Boys și acuzată că s-ar apropia nepermis de stilul artistei Aya Kato (cea care a expus și în București, la Galeria 115, cu un an în urmă), Jinyoung Shin nu încearcă decât să se descompună sincer într-un desen manga. „Prin lucrările mele încerc să pătrund în mintea unei persoane cu o înfățișare transparentă, care își expune fiecare părticică din sine, fără să ascundă nimic. Această minte este în sine un univers nesfîrșit în care converg imaginile, cuvintele, matematica și muzica. Cu ajutorul metodei mele, vreau să explorez adevărul și un număr infinit de lucruri mici și mari.”

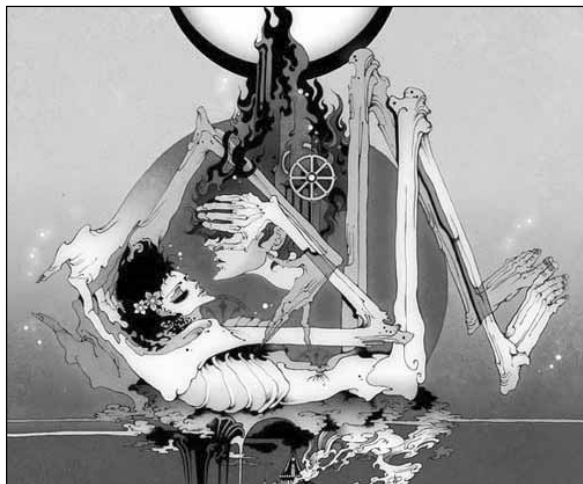
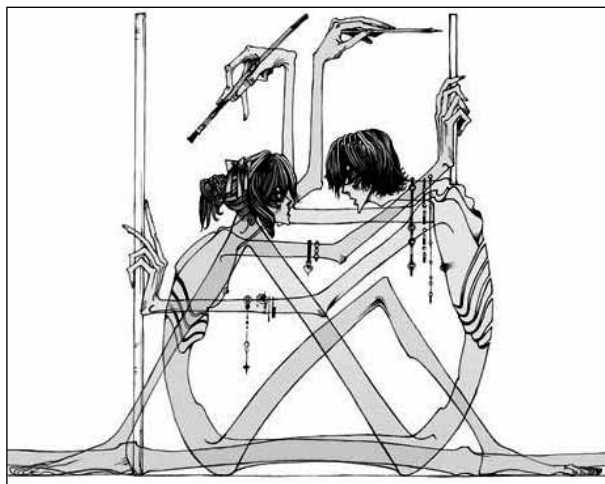
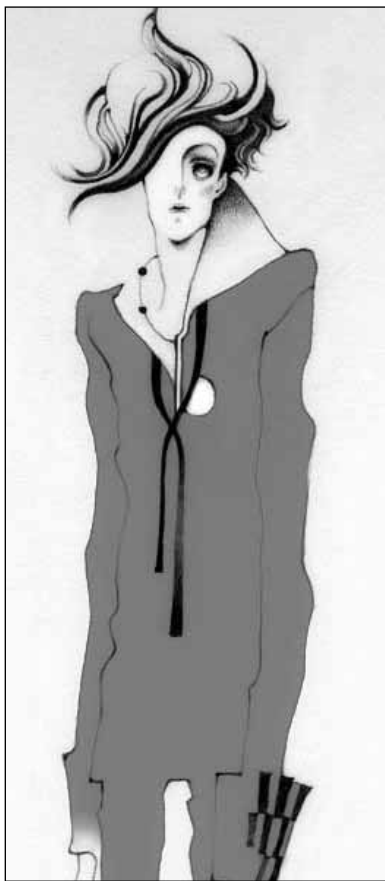
Am început cu o migrenă și cu un fals haiku, așa încît voi încheia simetric. „**Desen.** La ora 3.00 fix, încă un vis. Despre tine, desenînd un vis. Un vis despre cai, un rîu și o fereastră. Fereastra de lemn a unei case de lemn. Coșmarurile trăiesc înăuntru. (...) Desenăm împreună. Hai să-ți arăt ce am desenat, îți zic.

DISPLAY

Diana SOARE

Vreau să visezi ce am visat. Sînt unele lucruri pe care nu ar trebui să le rostești, îmi spui./Eu desenez mai departe. E o promisiune făcută ție, o făptură dintr-un vis. Portretul tău./E gata – o simt. Într-o zi, cînd te vei lăsa furat de un vis, vino la mine. Am să ți-l arăt.”

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Sunetul secret

Brrong doing doin trunk!! Acesta a fost semnalul de concurs, din acest moment liniile telefonice sînt deschise pentru a vedea cine ghicește Sunetul Secret, cel mai „vînat” concurs al radioului nostru, dacă-i putem spune așa. Mulți au fost cei care ne-au sunat pînă acum, dar din păcate nimeni nu a răspuns corect. Trebuie doar să analizați cu atenție indiciile zilnice și să ascultați sunetul, numai la radioul nostru. Pînă una alta, haideți să ascultăm din nou acest sunet:...*scrronk– bleufsss–prrrloșșșc!!* Acesta este, să vedem cu cine stăm de vorbă... Virgil din Călărași, ești în direct *știîndirect*.

Bună ziua, pentru concursul cu sunetul *netul*.

Da, Virgil, te rog să închizi radioul că se face microfonie *cemicrofonie*.

Da, da, l-am închis. Deci cu sunetul, eu cred că este un cal care a mîncat multă lucernă și se pregătește să se beșească. Sînt gazele care își fac loc prin colon și urmează să iasă, iar voi ați tăiat din sunet numai partea asta.

Da, interesant. Numai că, iată, colega mea îmi face semn că nu este acesta răspunsul pe care îl căutăm. Trebuia să fii atent și la indiciile zilnice. Ia să vedem cine mai este pe fir... Olga din Colibași. Olga, cum se aude radioul nostru la Colibași?

He, he, bună ziua, se aude bine. Care este sunetul secret?

Eu cred că sunetul acesta este făcut de un aparat din ăla cu care

se face controlul ginecologic, pe care ți-l bagă și-l deschide ca să vadă colul. De obicei așa se aude. Mai ales că se potrivește și cu indicul acela „este bun pentru explorări”, deci ca să explorezi ca să vezi dacă ai rană pe col ca să ți-o cauterizeze.

Aha. Am înțeles. Uite, chiar nu m-am gîndit la asta, dar cu siguranță colegile din regia de emisie știu despre ce este vorba, însă răspunsul tău nu este cel corect. Ne pare rău și o salutăm pe Jana din Broscăuți. Sărut mîna, Jana! Salutare și ție și tuturor ascultătorilor tăi.

Cum e vremea în Broscăuți? E bine, e soare.

Hai să vedem dacă soarele va străluci și pe strada ta. Spune-ne care este răspunsul?

Eu cred că sunetul secret este produs de cînd te freci cu sîniul de tencuiala decorativă a blocului.

Ești sigură?

Da, sînt foarte sigură.

Jana, ai cîștigaaaaat! Trezeci de mii de euro sînt ai tăi!

Vai, nu se poate, am cîștigaaaaat! A fost greu?

Nu, mi-am dat seama din prima, mai greu a fost să prind linia telefonică.

Okei, atunci, te felicit încă o dată. Iată, stimați ascultători, că la Sunetul Secret am mai făcut pe cineva fericit. Să ne auzim cu bine. Brrong doing doin trunk!!

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (*senior editor*)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncți: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruță,

Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu,

Elena Vladăreanu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Petit

Totul a început de la două turnuri care încă nu fuseseră construite și care acum nu mai există – Philippe aștepta în anticamera dentistului, când a văzut într-o revistă că americanii urmau să construiască una din cele mai înalte clădiri din lume. A rupt foaia și-a luat-o la fugă, fiind convins că visul care îi „galopa” („trotter”) în minte trebuia lăsat să alege în voie prin lume. Întimplarea din ziua de 7 august 1974 a rămas în amintirile tuturor drept „crima artistică a secolului”, așa cum a botezat Paul Auster traversarea mării de aer dintre cele două turnuri ale World Trade Center-ului. La 24 de ani, Philippe Petit, roșcat, fragil și nebulatic, de profesie funambul, a-ntins un cablu la 400 de metri deasupra New York-ului și-a mers pe el trei sferturi de oră, pînă au reușit să-l smulgă de-acolo cu elicopterul. Înainte de asta, 6 ani de planuri, o echipă de complici amici, și câteva exerciții pregătitoare, printre care mersul pe sîrmă (mai degrabă cablu) între turnurile de la Notre Dame și între stîlpii podului Harbour din Sydney. Înainte și după, 500 de arestări și-o poftă neobosită de acte aparent nechibzuite. Unii își aleg scena într-un garaj, alții într-o bibliotecă, el a vrut să se-ocupe de aer, făcînd din imposibil instrumentul de luptă cu realitatea. Despre asta vorbește și documentarul proaspăt premiat la Oscaruri, *Man On Wire*, realizat de James Marsh după *To reach the clouds: my high wire walk between the Twin Towers* (o carte pe care, de altfel, au refuzat-o 27 de editori și pe care au lăudat-o apoi Herzog, Forman și Auster). Și după ce l-am însoțit pe funambul cîtă vreme și-a pus la cale lovitura (trucuri, prietenii neașteptate, deghizări, acte false, mii de ore de supraveghere, machete din chibrituri), ne oprim respirația, ascultăm un Satie delicat și ne uităm la Philippe Petit care se întinde pur și simplu pe cablu, apoi se ridică, face o reverență și-și continuă plimbarea. A fost, se spune, unul din cele mai frumoase cadouri pe care cineva le-a făcut vreodată unor necunoscuți. „De ce, mă tot întrebau. N-am avut nici un de ce.” Mersul lui e-un fel de a arăta cum poți face un poem atunci cînd nu știi (sau nu vrei) să-l scrii. „Trebuie să exersați revolta”, spune Petit, iar Enciclopedia crede că dacă am fi în stare să întindem un fir de-aici și pînă pe lună, Philippe s-ar și apuca să pășească pe el.

ISSN 1584-8272

9 771584 827000 219

Întinerirea de unul singur

FILM

Iulia BLAGA

Strania poveste a lui Benjamin Button e atît de stranie încît n-am auzit ca cineva s-o fi acceptat cu totul. („După ce am văzut filmul, mi-am dat seama că n-o să-mi placă de Brad Pitt bătrîn”, a spus o cunoștință.) E și greu să crezi, și de ce ai face-o? Benjamin se naște bătrîn – printr-un eveniment pus pe seama unui accident natural, și nu al vreunei boli – și întinerește la trup pe măsură ce, de fapt, îmbătrînește.

Evident, povestea pe care David Fincher o preia dintr-o povestire a lui F. Scott Fitzgerald este o figură de stil în loc de a spune pe șleau că îmbătrînirea și maturizarea reprezintă un proces prin care înveți să-i pierzi pe cei dragi. Evident, e greu să-l vezi pe Brad Pitt scortit la un metru, adică la dimensiunile unui mic om mare care nu-i păstrează decît capul, și acela cu cinci kilograme de machiaj pe el. Cum o bună bucată din film se desfășoară astfel, noi cu toții așteptăm ca Brad Pitt să întinerească odată și să ajungă în dreptul personajului interpretat de Cate Blanchett,

Strania poveste a lui Benjamin Button/The Curious Case of Benjamin Button, 2008. Regia: David Fincher. Scenariul: Eric Roth. Cu: Brad Pitt, Cate Blanchett, Julia Ormond, Taraji P. Henson, Jason Flemyng

adică la aceeași vîrstă, pentru a-și consuma o dată lovestory-ul.

Dacă vrei să-ți placă filmul lui David Fincher, nu trebuie să-l iei pas cu pas, pentru că o să-l compari pe Benjamin fie cu Chucky, fie cu Mickey Rooney la senectute, dar dacă reușești să privești dincolo de personaje și să-l urmărești în relație cu ceilalți, vei fi mult mai câștigat.

Mi-a plăcut filmul lui Fincher pentru latura lui nostalgică. Nostalgie în avans pentru oamenii pe care la un moment dat îi vei pierde, nostalgie care dă locurilor din care încă nu ai plecat o aură specială. Realizatorii n-au dorit să filmeze din prima în New Orleans, dar faptul că pe urmă tot acolo au turnat a transformat filmul cu totul. Apropourile la distrugerile umane și materiale făcute de Uraganul Katrina sînt discrete, dar nu atît de discrete încît să riști să nu le observi. Iar ele reverberează mai ales în relațiile umane, dintre care cea mai emoționantă este nu cea dintre Benjamin și Daisy, supusă timing-ului, ci cea dintre Benjamin și mama sa adoptivă,

interpretată de extraordinara Taraji P. Henson (nominalizată la Oscar pentru acest rol). Queenie e ca pisica ce adoptă un pui de rață orfan. N-o interesează că ea e de culoare, iar Benjamin alb sau că e în ochii celorlalți un mic monstru. Dumnezeu i l-a trimis să aibă grijă de el, și după această logică evidentă îi ocrotește viața pînă cînd el hotărăște că trebuie să-și ia zborul. Și atunci îl lasă să zboare, fără a-l iubi mai puțin, fără a-i reproșa că nu rămîne să-i întoarcă sacrificiul.

Filmul nu stă doar în povestea de dragoste

Această iubire profundă și atît de naturală încît nu e nici o clipă supusă discuției susține pe dedesubt întreg filmul, la fel cum nutrește și întinerirea/maturizarea eroului. Imaginea lui Claudio Miranda și muzica lui Alexandre Desplat creează o plasă nostalgică unde spațiile sînt mereu învăluite de un dublu de fum – ce vor deveni după trecerea

timpului. Întinerirea eroului dă lumii în care trăiește și în viziunea lui David Fincher un aer pe jumătate tragic, pentru că vezi mai acut, prin ochii lui Benjamin, că lucrurile nu rămîn niciodată într-un loc și că tot ce poți face e să-ți trăiești prezentul cît de bine poți.

Din nou, filmul nu stă doar în povestea de dragoste dintre doi oameni care se apropie și se îndepărtează ca două planete al căror punct de întîlnire e infim în economia universului, ci și în ceea ce se creează pe dedesubtul ecranului din comunicarea tuturor firelor poveștii cu celelalte elemente. Spre deosebire de mult-prea-oscarizatul *Slumdog Millionaire*, aici e mult mai mult pe dedesubt, oricît de neverosimil ar fi filmul pe mari bucăți. OK, nu ești dispus să o vezi pe eroină ținîndu-și iubitul-bebe-luș în brațe, dar pariul lui Fincher – pe care cred că în mare l-a câștigat – a fost să te faci să vezi că ce dă valoare unei vieți e să-i ții pe cei dragi cît mai mult alături și, mai ales, să știi să le dai drumul.

O poveste veche și-un îndemn nou

Povestea veche

Am dat întîmplător, printr-un sac cu ziare, de o revistă culturală numită „Outopos”.

Am răsfoit-o și m-a lovit un soi de nostalgie.

Poate ar trebui să spun că a fost o zi senină de primăvară, cu păsări cîntătoare prin copaci, cu muguri pocnind în razele suave ale dimineții. Sau o seară furioasă, cînd am luat – fracturist – bătaie pe stradă. Sau o beție. Sau că, realizînd nevoia de poezie, indiferența față de noua generație și genialitatea cîtorva tineri (printre care și noi), ne-am întîlnit ca să facem o revoluție culturală.

Din fericire, aș zice, n-a fost nimic din toate acestea. Habar n-am cît idealism adolescentin și ce doză de maturitate au strîns laolaltă zece-douăzeci de studenți ieșeni, în jurul unui singur scriitor matur – Șerban Alexandru –, care au pus bazele Asociației Culturale Outopos (cu acte-n regulă, în 1997). Știu doar că ne plăcea să ne adunăm și să încercăm să construim ceva în jurul unui plan comun.

În revista „Outopos” – din care au apărut doar cinci numere, iar cel mai reușit zace și acum pe calc – am debutat ca tehnoredactor, corector, redactor, editorialist, reporter la față

locului, poet și prozator. Lucian Dan Teodorovici, la fel (mai puțin poet, dar se compensează prin aceea că el și-a descoperit atunci vocația de editor). Am ținut vreo doi ani un cenaclu literar, prin care au trecut oameni care astăzi sînt scriitori, critici, cercetători sau asistenți universitari (amintesc doar cîteva nume: Doris Mironescu, Bogdan Crețu, Codrin Dinu Vasiliu, Livia Iacob, Șerban Axinte, Adrian Romilă). Am înființat împreună Editura Outopos și colecția „Noua Literatură”, în care (ne)-au apărut zece cărți (pe lîngă cele ale noastre, și cele ale „neutopiștilor” Dan Lungu, O.

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

Nimigean și Michael Astner; de notat că mai toate au reușit să depășească stadiul de *vanity-press*, fiind privite cu seriozitate de presa culturală a vremii). Apoi, după studenție, viața ne-a cam împrăștiat...

Îndemnul nou

Sperînd că rîndurile de mai sus pot constitui o bună motivație pentru dumneavoastră, joi, 12 martie 2009, ora 18, la Casa de Cultură „Mihai Ursachi”, vă invit la inaugurarea Clubului Literar Copou, unde Lucian Dan

Teodorovici va avea o lectură publică din cea mai recentă carte a sa, *Celelalte povești de dragoste*.

Țin să precizez că prin ședințele, deocamdată bifulnare, ale Clubului nu-i vorba de o reunire a vechii echipe, ci mai degrabă de dorința de a crea o atmosferă literară vie – normală într-un oraș așa-zis cultural – în care cititorii să aibă ocazia de a întîlni atît scriitori consacrați, cît și tineri care doresc să devină scriitori, dar nu au găsit încă un mediu de formare.